

Kıbrıs Türk Federe Devleti Anayasası 1975-1985

BİRİNCİ KISIM Genel İlkeler

Kıbrıs Türk Federe Devletinin Şekli ve Nitelikleri

Madde 1

Kıbrıs Türk Federe devleti, demokrasi, sosyal adalet ve hukukun üstünlüğü ilkelerine dayanan laik bir Cumhuriyettir.

Federe Devletin Yetkileri

Madde 2

Kıbrıs Federe Cumhuriyetine, belli konularda açıkça tanınan yetkiler dışında , Kıbrıs Türk Federe Devleti bütün yetkileri kullanır ve gereken örgütleri kurar.

Resmi Dil

Madde 3

Kıbrıs Türk Federe Devletinin resmi dili Türkçe'dir.

Anayasanın Üstünlüğü ve Bağlayıcılığı

Madde 4

(1) Yasalar Anayasaya aykırı olamaz.

(2) Anayasa kuralları, yasama, yürütme ve yargı organlarını, Devlet yönetimi makamlarını ve kişileri bağlayan temel hukuk kurallarıdır.

İKİNCİ KISIM TEMEL HAKLAR, ÖZGÜRLÜKLER VE ÖDEVLER

BÖLÜM I

Genel Kurallar

Temel Hakların Niteliği ve Korunması

Madde 5

(1) Herkes, kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve özgürlüklere sahiptir.

(2) Devlet, kişinin temel hak ve özgürlüklerini, kişi huzuru, sosyal adalet ve hukuk devleti ilkeleriyle bağdaşmayacak biçimde sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal bütün engelleri kaldırır, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli koşulları hazırlar.

(3) Devletin yasama, yürütme ve yargı organları, kendi yetki sınırları içinde, bu Kısım kurallarının tam olarak uygulanmasını sağlamakla yükümlüdürler.

Temel Hak ve Özgürlüklerin Özü, Sınırlanması ve Kötüye Kullanılması

Madde 6

Temel hak ve özgürlükler, özüne dokunmadan, kamu yararı, kamu düzeni, genel ahlak, sosyal adalet, ulusal güvenlik, genel sağlık ve kişilerin can ve mal güvenliğini sağlamak gibi nedenlerle ancak yasalarla kısıtlanabilir.

Eşitlik

Madde 7

Her Türk yurttaşı, hiçbir ayırım gözetilmeksizin, yasa önünde eşittir, Hiçbir kişi, aile, zümre veya sınıfa ayrıcalık tanınamaz.

Yabancıların Durumu

Madde 8

Bu Anayasada gösterilen hak ve özgürlükler, yabancılar için, uluslararası hukuka uygun olarak yasa ile düzenlenebilir.

İKİNCİ BÖLÜM

Kişinin Hak, Özgürlük ve Ödevleri

Kişi dokunulmazlığı

Madde 9

(1) Her Türk yurttaşı ,yaşama, maddi ve manevi varlığını geliştirme haklarına ve kişi özgürlüğüne sahiptir.

(2) Kimseye eziyet ve işkence yapılamaz.

(3) İnsanlık onuruyla bağdaşmayan ceza konulamaz.

Hayat ve Vücut Bütünlüğü Hakkı

Madde 10

(1) Herkes, hayat ve vücut bütünlüğü hakkına sahiptir.

(2) Yasanın ölüm cezası ile cezalandırdığı bir suçtan dolayı hakkında yetkili bir mahkemece verilen bir hükmün yerine getirilmesi dışında kimsenin hayatına son verilemez.

Yasa böyle bir cezayı, ancak savaş halinde vatana ihanet, devletlerarası hukuka göre korsanlık ve tedhiş suçları için veya müebbet hapis cezası gerektiren bir suçtan mükerrer mahkumiyet halinde koyabilir.

(3) Yasa ile konduğu zaman ve gösterildiği şekilde:

(a) Kişinin ve malvarlığının, başka türlü kaçınılması ve tamiri olanaksız aynı derecede bir zarara karşı savunulması; veya

(b) Bir kişinin yakalanması veya yasaya uygun tutukluluktan kaçmasının önlenmesi; veya

(c) Bir ayaklanmanın veya karşı koymanın bastırılması amacıyla girişim eylem sırasında kesin olarak gerekli olduğu kadar zor kullanmak suretiyle yaşama son verilmesi, (1). ve (2). fıkra kurallarına aykırı sayılmaz.

Özel Hayatın Gizliliği

Madde 11

(1) Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz. Adli kovuşturmanın gerektirdiği istisnalar saklıdır.

(2) Yasanın açıkça gösterdiği durumlarda, usulüne göre verilmiş mahkeme veya yargıç kararı olmadıkça, ulusal güvenlik ve kamu düzeni bakımından gecikmede sakınca bulunan durumlarda da, yasa ile yetkili kılınan merciin emri bulunmadıkça, kimsenin üstü, özel kağıtları ve eşyası aranamaz ve bunlara el konulamaz.

Konut Dokunulmazlığı

Madde 12

(1) Kimsenin konutuna dokunulamaz.

(2) Yasanın açıkça gösterdiği durumlarda, usulüne göre verilmiş mahkeme veya yargıç kararı olmadıkça, ulusal güvenlik veya kamu düzeni bakımından gecikmede sakınca bulunan durumlarda da, yasa ile yetkili kılınan merciin emri bulunmadıkça, konuta girilemez, arama yapılamaz ve buradaki eşyaya el konulamaz.

Haberleşme Özgürlüğü

Madde 13

(1) Herkes, haberleşme özgürlüğüne sahiptir.

(2) Haberleşmenin gizliliği esastır. Yasanın gösterdiği durumlarda mahkeme veya yargıç tarafından yasaya uygun olarak verilmiş bir karar olmadıkça, bu gizliliğe dokunulamaz.

Gezi ve Yerleşme Özgürlüğü

Madde 14

(1) Her yurttaş, gezi özgürlüğüne sahiptir; bu özgürlük ancak ulusal güvenliği sağlama ve salgın hastalıkları önleme amaçlarıyla ve yasa ile sınırlanabilir.

(2) Her yurttaş, dilediği yerde yerleşme özgürlüğüne sahiptir, bu özgürlük, ancak ulusal güvenliği sağlama, salgın hastalıkları önleme, kamu mallarını koruma, sosyal, ekonomik ve tarımsal gelişmeyi ve sağlıklı kentleşmeyi gerçekleştirme zorunluluğuyla ve yasa ile sınırlanabilir.

(3) Her yurttaş, yurda girme ve çıkma özgürlüğüne sahiptir. Yurt dışına çıkma özgürlüğü yasa ile düzenlenir.

(4) Hiçbir yurttaş, isteği dışında Devlet sınırları dışına çıkarılamaz ve aynı şekilde girmekten alıkonulamaz.

Vicdan ve Din Özgürlüğü

Madde 15

- (1) Herkes, vicdan, dini inanç ve kanaat özgürlüğüne sahiptir.
- (2) Kamu düzenine, genel ahlaka veya bu amaçla çıkarılmış yasalara aykırı olmayan ibadetler, dinsel ayin ve törenler serbesttir.
- (3) Kimse, ibadete, dinsel ayin ve törenlere katılmaya, dini inanç ve kanaatlarını açıklamaya zorlanamaz; dini inanç ve kanaatlarından dolayı kınanamaz.
- (4) Din eğitim ve öğretimi, Devletin gözetim ve denetimi altında yapılır.
- (5) Kimse, Devletin sosyal, ekonomik, siyasal veya yasal temel düzenini, kısmen de olsa, din kurallarına dayandırma veya siyasal ve kişisel çıkar veya nüfuz sağlama amacı ile her ne surette olursa olsun, dini veya din duygularını yahut dince kutsal sayılan şeyleri istismar edemez ve kötüye kullanamaz. Bu yasak dışına çıkan veya başkasını bu yolda kışkırtan gerçek veya tüzel kişiler hakkında, yasanın gösterdiği kurallar uygulanır ve siyasal partiler, Anayasa Mahkemesi olarak görev yapan Yüksek Mahkemece temelli kapatılır.

Düşünce, Söz ve Anlatım Özgürlüğü

Madde 16

- (1) Herkes, düşünce ve kanaat özgürlüğüne sahiptir; kimse, düşünce ve kanaatlarını açıklamaya zorlanamaz. Düşünce suçu yoktur.
- (2) Herkes, düşünce ve kanaatlarını, söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir.
Bu hak, herhangi bir resmi makamın müdahalesi ve Devlet sınırları sözkonusu olmaksızın, kanaatını anlatma, haber ve fikir alma ve verme özgürlüklerini kapsar.
- (3) Söz ve anlatım özgürlüklerinin kullanılması, yalnız ulusal güvenlik, anayasal düzen, kamu güvenliği, kamu düzeni, genel sağlık, genel ahlak yararı için veya başkalarının şöhret veya haklarının korunması veya bir sırrın açıklanmasının önlenmesi veya yargının otorite veya tarafsızlığının sürdürülmesi için gerekli ve yasanın koyduğu yöntemlere, koşullara, sınırlamalara veya cezalara bağlı tutulabilir.

Bilim ve Sanat Özgürlüğü

Madde 17

- (1) Herkes, bilim ve sanatı serbestçe öğrenme ve öğretme, açıklama, yayına ve bu alanlarda her türlü araştırma yapma hakkına sahiptir.
- (2) Eğitim ve öğretim, Devletin gözetimi altında serbesttir.
- (3) Çağdaş bilim ve eğitim ilkelerine aykırı eğitim ve öğretim yerleri açılmaz.

Basın Özgürlüğü

Madde 18

- (1) Yurttaşlar için basın ve yayın özgürdür, sansür edilemez.

(2) Devlet, basın, yayın ve haber alma özgürlüğünü sağlayacak önlemleri alır.

(3) Basın ve haber alma özgürlüğü, kamu düzenini, ulusal güvenliği veya genel ahlakı korumak, kişilerin şeref, haysiyet ve haklarına tecavüzü, suç işlemeye kışkırtmayı önlemek veya yargı görevinin amacına uygun olarak yerine getirilmesini sağlamak için yasa ile sınırlanabilir.

(4) Yargı görevinin amacına uygun olarak yerine getirilmesi için, yasa ile belirtilecek sınırlar içinde, mahkeme veya yargıç tarafından verilecek kararlar saklı kalmak üzere, olaylar hakkında yayın yasağı konamaz.

Gazete ve Dergi Çıkarma Hakkı

Madde 19

(1) Gazete ve dergi çıkarılması, her Türk yurttaşı için önceden izin alma ve mali güvence yatırma koşuluna bağlanamaz.

(2) Gazete, ve dergilerin çıkarılması, yayımı, mali kaynakları ve gazetecilik mesleği ile ilgili koşullar yasa ile düzenlenir. Yasa, haber, düşünce ve kanaatların serbestçe yayımlanmasını engelleyici veya zorlaştırmacı siyasal, ekonomik, mali veya teknik kayıtlar koyamaz.

(3) Gazete ve dergiler, devletin ve diğer kamu tüzel kişilerinin veya bunlara bağlı kurumların araç ve olanaklarından eşitlik ilkesine göre yararlanır.

Kitap ve Broşür Çıkarma Hakkı

Madde 20

(1) Kitap ve broşür yayımı, Türk yurttaşları için izne bağlı tutulamaz, sansür edilemez.

(2) Devlet sınırları içinde yayımlanan kitap ve broşürlerin toplattırılması gazete ve dergideki gibi olur.

Basın Araçlarının Korunması

Madde 21

Yurttaşlara ait basımevi ve eklentileri ve basın araçları, suç aracı oldukları gerekçesiyle de olsa, zorla alınamaz veya elkonulamaz veya işletilmekten alıkonamaz.

Basın Dışı Haberleşme Araçlarından Yararlanma Hakkı

Madde 22

Yurttaşlar ve siyasal partiler, kamu tüzel kişilerinin elindeki basın dışı haberleşme ve yayın araçlarından yararlanma hakkına sahiptir. Bu yararlanmanın koşulları ve usulleri, demokratik ilkelere ve hakkaniyet ölçülerine uygun olarak yasa ile düzenlenir. Yasa, insan haklarına, demokrasi, sosyal adalet ve hukukun üstünlüğü ilkelerine dayanan laik devletin, ulusal güvenliğin ve genel ahlakın korunması halleri dışındaki bir nedene dayanarak, halkın bu araçlarla haber

almasını, düşünce ve kanaatlara ulaşmasını ve kamuoyunun serbestçe oluşumunu engelleyici kayıtlar koyamaz.

Düzeltilme ve Cevap Hakkı

Madde 23

(1) Düzeltilme ve cevap hakkı, ancak kişilerin haysiyet ve şerefine dokunulması veya kendileriyle ilgili gerçeğe aykırı yayınlar yapılması hallerinde tanınır ve yasa ile düzenlenir.

(2) Düzeltilme ve cevap yayınlanmazsa, yayınlanmasının gerekip gerekmediğine, yargıç tarafından karar verilir.

Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Hakkı

Madde 24

Yurttaşlar, önceden izin almaksızın, silahsız ve saldırısız toplanma veya gösteri yürüyüşü yapma hakkına sahiptir. Bu hak, kamu düzenini korumak için yasa ile sınırlandırılabilir.

Dernek Kurma Hakkı

Madde 25

(1) Yurttaşlar, önceden izin almaksızın, dernek kurma hakkına sahiptir. Bu hakkın kullanılmasında uygulanacak şekil ve usuller yasada gösterilir. Yasa, ulusal güvenliğin, kamu düzeninin ve genel ahlakın korunması amacıyla sınırlar koyabilir.

(2) Hiçbir yurttaş, herhangi bir derneğe üye olmaya veya herhangi bir dernekte üye kalmaya zorlanamaz.

(3) Dernekler, yasanın öngördüğü durumlarda, yargıç kararıyla kapatılabilir; ulusal güvenliğin, kamu düzeninin ve genel ahlakın korunması bakımından gecikmede sakınca bulunan durumlarda da, yargıç kararına kadar, yasanın açıkca yetkili kıldığı merciin emriyle faaliyetten alıkonulabilir.

Kişi Güvenliği

Madde 26

(1) Herkes özgürlük ve kişisel özgürlük hakkına sahiptir.

(2) Bir kişi, özgürlüğünden ancak aşağıdaki hallerde yasayla konduğu zaman ve öngörüldüğü biçimde yoksun bırakılabilir:

(a) Yetkili bir mahkemece hüküm giyen bir kişinin tutukluluğu;

(b) Bir mahkemenin yasal bir emrine uymamaktan dolayı bir kişinin yakalanması veya tutukluluğu;

(c) Bir kişinin, suç işlediği makul şüphesi üzerine, yetkili yargı merci önüne getirilmesi amacıyla veya suç işlemediğini önlemenin veya işledikten sonra kaçmasına engel olmanın makul olarak gerekli görüldüğü hallerde yakalanması veya tutukluluğu;

(ç) Bir küçüğün ıslahı amacıyla yasal bir emirle bakım altına alınması veya yetkili yargı makamı önüne getirilmesi amacıyla yasal tutukluluğu;

(d) Bulaşıcı bir hastalık yayabilecek kişilerin, akıl hastalarının, alkoliklerin, uyuşturucu madde düşkünlerinin veya serserilerin tutukluluğu;

(e) Bir kişinin, Devlet topraklarına izinsiz girmesini önlemek için veya geri verilmesi işlemine girişilmesi nedeniyle yakalanması veya tutukluluğu;

(3) Hiçbir kimse, ölüm veya hapis cezasını gerektiren bir suçüstü halinde, yasa ile konduğu zaman ve gösterildiği usul müstesna, yasanın gösterdiği usullere uygun olarak ve düzenlenmiş gerekçeli adli bir belge bulunmaksızın yakalanamaz.

(4) Yakalanan herkese, yakalanmasını gerektiren nedenler, yakalanması sırasında anladığı dilde bildirilir seçtiği bir hukukçunun hizmetinden derhal yararlanmasına izin verilir.

(5) Yakalanan kişi, yakalandıktan sonra mümkün olan en kısa zamanda ve daha önce salıverilmediği takdirde, herhalde yirmi dört saat geçmeden bir yargıç önüne çıkarılır.

(6) Yargıç, derhal, yakalanan kişinin anladığı dilde yakalanma nedenlerini soruşturur ve en kısa zamanda ve herhalde yargıç önüne çıkma tarihinden itibaren üç günü geçmeyen bir süre içinde, uygun göreceği koşullarla yakalanana ya salıverir veya yakalanma nedeni suç hakkındaki soruşturma tamamlanmadığı takdirde, yakalanmanın devamına karar verir. Yargıç, her defasında sekiz günü geçmemek koşuluyla, bu yakalanmanın devamına karar verebilir.

Ancak, yakalanma süresinin toplamı, yakalanma tarihinden başlayarak üç ayı geçemez ve bu sürenin sonunda yakalamayı uygulamakla görevli kişi veya makam, yakalatılan kişiyi derhal serbest bırakır.

Yargıçın bu fıkraya göre verdiği kararlar istinaf edebilir.

(7) Yakalanması veya tutukluluğu nedeniyle özgürlüğünden yoksun bırakılan herkes, tutukluluğunun yasaya uygunluğu hakkında bir mahkemece süratle karar verilmesi için, yasal yollara başvurma hakkına sahiptir. Tutukluluğu yasaya aykırı görüldüğü takdirde, serbest bırakılması mahkemece emredilir.

(8) Bu madde kurallarına aykırı olarak bir yakalanmanın veya bir tutukluluğun mağduru herkes, dava açmak suretiyle tazminat alma hakkına sahiptir.

Hak Arama Özgürlüğü ve Yasal Yargı Yolu

Madde 27

(1) Hiçbir kimse, bu Anayasa ile veya bu Anayasa gereğince kendisine gösterilen mahkemeye başvurmak hakkından yoksun bırakılamaz. Her ne ad altında olursa olsun adli komisyonlar veya istisnai mahkemeler oluşturulması yasaktır.

(2) Herkes, medeni hak ve yükümlülüklerinin veya kendisine karşı yapılan bir suçlamanın karara bağlanmasında, yasa ile kurulan bağımsız, tarafsız ve yetkili bir mahkeme tarafından, makul bir süre içinde adil ve açık bir surette davanın dinlenmesi hakkına sahiptir. Karar gerekçeye dayanır ve açık bir oturumda okunur. Ulusal güvenlik, anayasal düzen, kamu düzeni, kamu güvenliği veya genel ahlak yararına olduğu veya küçüklerin çıkarları veya tarafların özel hayatlarının korunması için gerekli olduğu ve yayının, adaletin sağlanması için mahkemece zararlı görüldüğü özel durumlarda, basın mensupları ve halk, mahkeme kararıyla duruşmanın tamamına veya bir kısmına sokulmayabilir.

Herkes:

(a) mahkeme önüne çıkarılması nedenlerinin kendisine bildirilmesi;

(b) davasını mahkemeye sunmak ve bunu hazırlamak için gerekli zamana sahip olmak;

(c) delillerini göstermek veya göstertmek veya tanıkların yasaya uygun olarak doğrudan doğruya sorguya çekilmesini istemek;

(ç) kendi seçtiği bir hukukçu tutmak ve adaletin sağlanması için gerekli görülüyorsa, yasanın gösterdiği şekilde kendisine parasız bir hukukçu atanması;

(d) Mahkemede kullanılan dili anlayamadığı veya konuşamadığı takdirde, bir tercümanın yardımından parasız yararlanmak, hakkına sahiptir

Cezaların Yasal ve Kişisel Olması ve Sanık Hakları

Madde 28

(1) Kimse, işlendiği zaman yasaca suç teşkil etmeyen bir eylem veya ihmalden dolayı suçlu sayılamaz; herhangi bir suç için, işlendiği zaman yasanın bu suç için koyduğu cezadan daha ağır bir cezaya çarptırılmaz.

(2) Bir suçtan dolayı beraat eden veya hüküm giyen bir kişi, aynı suçtan dolayı tekrar yargılanamaz. Kimse, aynı eylem veya ihmalden dolayı, bu eylem veya ihmal ile ölüme sebebiyet verilmiş olmadıkça, iki defa cezalandırılmaz.

(3) Hiçbir yasa, suçun ağırlığı ile orantılı olmayan bir ceza koyamaz.

(4) Bir suçtan sanık herkes, suçluluğu yasaya uygun olarak ispat edilinceye kadar suçsuz sayılır.

(5) Bir suçtan sanık herkes, en azından:

(a) Hakkında yapılan suçlamanın nitelik ve nedeninin anladığı bir dilde ve etraflı şekilde derhal kendisine bildirilmesi;

(b) Savunmasını hazırlaması için yeterli zamana ve kolaylıklara sahip olmak;

(c) Kendi kendini bizzat veya eğer yeterli mali olanaklardan yoksun bulunuyor ve adaletin sağlanması için gerekli görülüyorsa, kendisine parasız olarak atanacak bir hukukçu aracılığı ile savunmak;

(ç) İddia tanıklarını bizzat veya avukatı vasıtasıyla sorguya çekmek veya çektirmek ve savunma tanıklarını da iddia tanıkları ile aynı koşullar altında getirtmek ve sorguya çekilmelerini sağlamak;

(d) Mahkemede kullanılan dili anlayamadığı veya konuşamadığı takdirde, bir tercümanın yardımından parasız yararlanmak, hakkına sahiptir.

(6) Malların toptan müsaderesi cezasının konması yasaktır.

İspat Hakkı

Madde 29

Kamu görev ve hizmetinde bulunanlara karşı, bu görev ve hizmetin yerine getirilmesiyle ilgili olarak yapılan isnatlardan dolayı açılan hakaret davalarında, sanık, isnadın doğruluğunu ispat hakkına sahiptir. Bunun dışındaki hallerde ispat isteminin kabulü, ancak isnat olunan eylemin doğru olup olmadığının anlaşılmasında kamu yararı bulunmasına veya şikayetçinin ispata razı olmasına bağlıdır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Sosyal ve Ekonomik Haklar, Özgürlükler ve Ödevler

Ailenin Korunması

Madde 30

Aile toplumun temelidir. Devlet ve diğer kamu tüzel kişileri ailenin, ananın ve çocuğun korunması için gerekli önlemleri alır ve örgütleri kurar.

Mülkiyet Hakkına Ait Genel Kural

Madde 31

(1) Her yurttaş, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir. Bu haklar, kamu yararı amacıyla ve yasa ile sınırlanabilir.

(2) Mülkiyet hakkının kullanılmasına, kamu güvenliği, genel sağlık, genel ahlak, kent ve ülke planlaması veya herhangi bir malvarlığının kamu yararı için geliştirilmesi ve faydalı kılınması veya başkalarının haklarının korunması için kesin olarak gerekli kısıntı veya sınırlamalar yasa ile konabilir.

(3) Malvarlığının ekonomik değerini fiilen azaltan kısıntı ve sınırlandırmalar için derhal tam bir tazminat ödenir; anlaşmazlık halinde tazminatı hukuk mahkemesi saptar.

(4) Devletin, yeraltı suları, madenler, eski eserler ve yasa ile sahihsiz taşınmaz mal olarak nitelendirilen taşınmaz mallar üzerindeki hakkı saklıdır.

Toprak Mülkiyeti

Madde 32

(1) Devlet, toprağın verimli olarak işletilmesini gerçekleştirmek ve topraksız olan veya yeter toprağı bulunmayan çiftçiye toprak sağlamak amaçlarıyla gereken önlemleri alır. Yasa bu amaçlarla, değişik tarım bölgelerine ve çeşitlerine göre toprağın genişliğini gösterebilir. Devlet, çiftçinin işletme amaçlarına sahip olmasını kolaylaştırır.

(2) Toprağın dağıtımında göçmenlere öncelik tanınır.

Kamulaştırma ve El Koyma

Madde 33

(1) Devlet, Belediyeler, yasanın kendilerine kamulaştırma hakkı tanıdığı kamu tüzel kişileri veya kamu yararı güden kuruluşlar:

(a) Genel bir kamulaştırma yasasında özel olarak gösterilen ve kamu yararına olan bir amaç için; ve

(b) Bu amacın, kamulaştırma yapan makamın, kamulaştırma ile ilgili yasa kurallarına uygun olarak verdiği ve kamulaştırma nedenlerini açıkça bildiren bir kararı ile gösterilmesi halinde; ve

(c) Anlaşmazlık çıktığı takdirde, bir hukuk mahkemesince saptanacak tam ve hakkaniyete uygun bir tazminatın hemen veya yasanın belirleyeceği beş yılı aşmayan taksitlerle ödenmesi koşuluyla,

herhangi bir taşınır veya taşınmaz malı veya bu gibi mal üzerindeki herhangi bir hak veya yararı kamulaştırmaya yetkilidirler.

(2) Kamulaştırma bedelinin hesaplanma biçim ve usulleri yasa ile düzenlenir.

(3) Kamulaştırılmış herhangi bir taşınmaz mal veya bu gibi bir mal üzerindeki herhangi bir hak veya yarar, sadece bu kamulaştırma amacı için kullanılabilir. Bu amaç, kamulaştırma tarihinden başlayarak üç yıl içinde gerçekleşmediği takdirde, kamulaştırmayı yapan makam, bu üç yıllık sürenin sonunda kamulaştırılan malı, kamulaştırma bedeline eski sahibine geri vermeyi önerir. Bu öneriyi alan kişi kabul veya ret cevabını bu öneriyi aldığı tarihten başlayarak üç ay içinde bildirir, kabul ettiğini bildirdiği takdirde, kabul tarihinden başlayarak yine üç ay içinde, kamulaştırma bedelini geri vermesi üzerine, kamulaştırılan mal hemen kendisine geri verilir.

(4) Yukarıdaki (1). fıkra kuralları, herhangi bir verginin veya para cezasının tahsili, herhangi bir hükmün yerine getirilmesi, sözleşmeden doğan bir yükümün yerine getirilmesi veya can veya malın tehlikeden korunması amacı ile konmuş bir yasanın kurallarını etkilemez.

(5) Devlet:

(a) Genel bir el koyma yasasında özel olarak gösterilen kamu yararına bir amaç için; ve

(b) Bu amacın, el koymayı yapan makamın genel el koyma yasasının kurallarına uygun olarak verdiği ve el koyma nedenlerini açıkça bildiren bir kararı ile gösterilmesi halinde; ve

(c) Üç yılı geçmeyen bir süre için; ve

(ç) Anlaşmazlık çıktığı takdirde bir hukuk mahkemesince saptanacak tam ve hakkaniyete uygun bir tazminatın hemen veya yasanın belirleyeceği beş yılı aşmayan taksitlerle ödenmesi koşuluyla, herhangi bir taşınır veya taşınmaz mala el koyma yetkisine sahiptir.

(6) İlgili kişi, bu madde kuralları ile ilgili olarak mahkemeye başvurma hakkına sahiptir ve böyle bir başvurma kamulaştırma işlemini durdurur.

Mahkemenin bu fıkra kurallarına göre vereceği her karar istinaf edilebilir.

Vakıf Mallarla İlgili Kamulaştırma, El Koyma ve Sınırlandırma

Madde 34

(1) Kamulaştırma ve el koyma konularında vakıf mallarla ilgili kurallar, Temel Evkaf Kurallarına (Ahkamül Evkaf) uygun olarak yasa ile düzenlenir. Bu Yasada, kent ve ülke planlaması için vakıf mallar hakkında yapılması gereken kısıntı ve sınırlandırmalara ilişkin kurallar da gösterilir.

(2) Kısıntı ve sınırlandırma işleminin konu olduğu hallerde, mahkeme bu işlemleri yasa esaslarına göre durdurabilir.

Devletleştirme

Madde 35

Kamu hizmeti niteliği taşıyan özel girişimler ve yabancılara ait taşınır ve taşınmaz mallar, kamu yararının gerektirdiği durumlarda, gerçek karşılıkları yasada gösterilen şekilde ödenmek koşuluyla devletleştirilebilir. Yasanın taksitle ödemeyi öngördüğü durumlarda, ödeme süresi on yılı aşamaz ve taksitler eşit olarak ödenir.

peşin ödenmeyen kısım, Devlet borçları için öngörülen en yüksek faiz haddine bağlıdır.

Sözleşme Hakkı

Madde 36

(1) Herkes, sözleşme hukukunun genel ilkelerince konan koşullara, kısıntılara, sınırlandırmalara ve yürürlükteki yasalara uymak kaydıyla, serbestçe sözleşme yapma hakkına sahiptir. Ekonomik bakımdan güçlü kişilerin diğer kişileri istismarı yasa ile önlenir.

(2) Sözleşmelerden doğan hak ve yükümlülükler kamu yararı, kamu düzeni, sosyal adalet ve ulusal güvenlik gibi nedenlerle yasa ile düzenlenebilir ve kısıtlanabilir.

Çalışma Özgürlüğü

Madde 37

(1) Her Türk yurttaş dilediği alanda çalışma özgürlüğüne sahiptir. Özel girişimler kurmak serbesttir. Yasa, bu özgürlüğü, kamu yararı amacıyla sınırlayabilir.

(2) Devlet, özel girişimlerin, ulusal ekonominin gereklerine ve sosyal amaçlara uygun yürümesini, güvenlik ve kararlılık içinde çalışmasını sağlayacak önlemleri alır.

Ekonomik ve Sosyal Hayatın Düzeni

Madde 38

(1) Ekonomik ve sosyal hayat, adalete, tam çalışma ilkesine ve her yurttaş için insanlık onuruna yaraşır bir yaşam düzeyi sağlanması amacıyla düzenlenir.

(2) Ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmayı demokratik yollarla gerçekleştirmek; bu amaçla ulusal tasarrufu artırmak, yatırımları toplum yararının gerektirdiği önceliklere yöneltmek ve kalkınma planlarını yapmak Devletin ödevidir.

Çalışma Hakkı ve Ödevi

Madde 39

(1) Çalışma her yurttaşın hakkı ve ödevidir.

(2) Devlet, çalışanların insanca yaşaması ve çalışma hayatının kararlılık içinde gelişmesi için, sosyal, ekonomik ve mali önlemlerle çalışanların korur ve çalışmayı destekler; işsizliği önleyici önlemleri alır.

(3) Kimse zorla çalıştırılmaz. Angarya yasaktır. Ancak, hükümlülerin, hükümlülükleri süresince rehabilitasyon amacıyla çalıştırılmaları zorla çalıştırma sayılmaz.

(4) Ülke gereksinmelerinin zorunlu kıldığı alanlarda, yurttaşlık ödevi niteliği olan beden veya fikir çalışmalarının şekil ve koşulları, demokratik ilkelere uygun olarak yasa ile düzenlenir.

Çalışma Koşulları

Madde 40

- (1) Kimse, yaşına, gücüne ve cinsiyetine uygun olmayan işte çalıştırılmaz.
- (2) Çocuklar, gençler, kadınlar ve bedensel ve ruhsal yetersizler çalışma koşulları bakımından özel olarak korunur.

Dinlenme Hakkı

Madde 41

- (1) Her çalışan dinlenme hakkına sahiptir.
- (2) Ücretli hafta ve bayram tatili ve ücretli yıllık izin hakkı yasa ile düzenlenir.

Ücrette Adalet Sağlanması

Madde 42

Devlet, çalışanların, yaptıkları işe uygun ve insanlık onuruna yaraşır bir yaşam düzeyi sağlamalarına elverişli, adaletli bir ücret elde etmeleri için gerekli önlemleri alır.

Sendika Kurma Hakkı

Madde 43

- (1) Çalışanlar ve işverenler, önceden izin almaksızın sendikalar ve sendika birlikleri kurma, bunlara serbestçe üye olma ve üyelikten ayrılma hakkına sahiptirler. Bu hakların kullanılmasında uygulanacak biçim ve usuller yasa da gösterilir. Yasa, ulusal güvenliğin, kamu düzeninin ve genel ahlakın korunması amacıyla sınırlar koyabilir.
- (2) Sendikaların ve sendika birliklerinin tüzükleri, yönetim ve işleyişleri demokratik ilkelere aykırı olamaz.

Toplu Sözleşme ve Grev Hakkı

Madde 44

- (1) Çalışanlar, işverenle olan ilişkilerinde, ekonomik ve sosyal durumlarını korumak ve düzeltmek amacıyla toplu sözleşme ve grev hakkına sahiptir.
- (2) Grev hakkının kullanılması, yalnız ulusal güvenliği, anaysal düzeni, kamu güvenliğini veya bu Anayasanın herhangi bir kişiye sağladığı hak ve özgürlükleri korumak amacıyla yasa ile düzenlenebilir.
- (3) Yargıçlar, savcılar, silahlı kuvvetler mensupları, polis mensupları ve sivil savunma kilit personelinin grev hakkı yoktur.
- (4) İşverenlerin hakları yasa ile düzenlenir.

Sosyal Güvenlik Hakkı

Madde 45

Herkes, sosyal güvenlik hakkına sahiptir. Bu hakkı sağlamak için sosyal sigortalar ve benzeri sosyal güvenlik kurumları ile sosyal yardım örgütleri kurmak ve kurdukları Devlet'in ödevlerindedir.

Sağlık Hakkı

Madde 46

Devlet, herkesin beden ve ruh sağlığı içinde yaşayabilmesini ve tıbbi bakım görmesini sağlamakla ödevlidir

Konut Hakkı

Madde 47

Devlet, konut sahibi olmayan veya sağlık ve insanca yaşama koşullarına uygun konutu bulunmayan ailelerin konut gereksinimlerini karşılayacak önlemleri yasa ile düzenler.

Öğrenim ve Eğitim Hakkı

Madde 48

(1) Halkın öğretim ve eğitim gereksinimlerini sağlama ,Devletin başta gelen ödevlerindedir.Devlet , bu ödevi çağdaş eğitim düzeyinde ve planlı bir şekilde yerine getirir.

(2) Her Türk çocuğu kız erkek ayrımı yapılmaksızın on beş yaşına kadar zorunlu ve parasız

(3) Devlet, durumları dolayısıyla okul içi ve dışında özel eğitime gereksinimi olanları topluma yararlı kılacak şekilde yetiştirmek için gereken tedbirleri alır.

(4) Devlet , maddi olanaklardan yoksun başarılı öğrencilerin, en yüksek öğrenim dercelerine kadar çıkmalarını sağlamak amacıyla burslar ve başka yollarla gerekli yardımları yapar.

Tarihsel ve Kültürel Eser ve Anıtların Korunması

Madde 49

Devlet tarih ve kültür değeri olan eser ve anıtların korunmasını sağlar.

Kooperatifçiliğin Geliştirilmesi

Madde 50

Devlet, kooperatifçiliğin gelişmesini sağlayacak önlemleri alır ve kooperatiflerin demokratik ilkelere uygun olarak çalışmalarını yasa ile düzenler.

Tarım ve Çiftçinin Korunması

Madde 51

(1) Devlet, Türk yurttaşların gereği gibi beslenmesini, tarımsal üretimin toplumun yararına uygun olarak artırılmasını sağlamak, toprak aşınmasını önlemek, tarım ürünlerini ve tarımla uğraşanların emeğini değerlendirmek için gereken tedbirleri alır.

(2) Tarımla uğraşan kişilerin doğal afetlere ve kuraklığa karşı korunması yasa ile düzenlenir.

Devletin Ekonomik ve Sosyal Ödevlerinin Sınırı

Madde 52

Devlet, bu Anayasada belirtilen ekonomik ve sosyal amaçlara ulaşma ödevlerini, ekonomik gelişme ile mali kaynaklarının yeterliği ölçüsünde yerine getirir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM Siyasal Haklar ve Ödevler

Yurttaşlık

Madde 53

(1) Yurttaşlık, yasanın gösterdiği koşullarla kazanılır ve ancak yasa da belirtilen durumlarda kaybedilir.

(2) Hiçbir yurttaş, yurda bağlılıkla bağdaşmayan bir eylemde bulunmadıkça yurttaşlıktan çıkarılamaz.

Seçme, Halkoymasına Katılma ve Seçilme Hakkı

Madde 54

(1) On sekiz yaşını bitirmiş olan kadın, erkek, her Türk yurttaşı seçme ve halkoymasına katılma ; yirmi beş yaşını bitirmiş olanlar da seçilme hakkına sahiptir.

(2) Seçimler , serbest, eşit, gizli, tek dereceli, genel oy, açık sayım ve döküm ilkelerine uygun olarak yapılır;

(3) Aday olmak, kamu görevinden çekilme koşuluna bağlanamaz. Seçim ve kamu hizmetlerinin güvenliği bakımından hangi kamu görevlilerinin ne gibi koşullarla aday olabilecekleri yasa ile düzenlenir.

Yargıçlar, savcılar, silahlı kuvvetler mensupları ile polis mensupları mesleklerinden çekilmedikçe aday olamazlar ve seçilemezler.

(4) Seçimler ve halkoymaları ile ilgili kurallar, seçme ve seçilme nitelikleri yasa ile düzenlenir.

Seçimlerin Genel Yönetimi ve Denetimi

Madde 55

(1) Seçimler , yargı organlarının genel yönetimi ve denetimi altında yapılır.

(2) Seçimlerin başlamasından bitimine kadar, seçim düzeni içinde yönetimi ve dürüstlüğü ile ilgili bütün işlemleri yapma ve yaptırma, seçim süresince ve seçimden sonra seçim konuları ile ilgili bütün yolsuzlukları, şikayet ve itirazları inceleme ve kesin karara bağlama Devlet Başkanı ve Milletvekillerinin seçim tutanaklarını kabul etme görevi, yargıçlardan oluşan özel bir kurulundur.

(3) Seçim Kurulunun, işleyişi, görev ve yetkileri yasa ile düzenlenir.

Siyasal Parti Kurma ve Partilerin Siyasal Hayattaki Yeri

Madde 56

(1) Tüm yurttaşlar, siyasi parti kurma ve usulüne göre partilere girme ve çıkma hakkına sahiptir.

(2) Siyasi partiler, önceden izin almadan kurulur ve serbestçe faaliyette bulunur.

(3) Siyasi partiler, ister iktidarda ister muhalefette olsunlar, demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez öğeleridir.

(4) Siyasi partilere, Devletçe yapılacak yardım yasa ile düzenlenir.

Siyasal Partilerin Uyacakları İlkeler

Madde 57

(1) Siyasi partilerin tüzükleri, programları ve faaliyetleri, insan hak ve özgürlüklerine dayanan Demokratik ve laik, Devlet ve Atatürk ilkelerine uymak zorundadır, bunlara uymayan partiler temelli kapatılır.

(2) Siyasi partilerin kapatılması hakkındaki davalar, Anayasa Mahkemesi olarak yüksek mahkeme tarafından karara bağlanır.

Kamu Görevine Girme Hakkı

Madde 58

1) Her yurttaş, kamu görevlerine girme hakkına sahiptir.

2) Hizmete alınmada, ödevin gerektirdiği niteliklerden başka hiçbir ayırım gözetilemez.

Kamu Görevlerinin Mal Bildirimi

Madde 59

Kamu görevine girenlerin girişte ve görev sırasında mal bildiriminde bulunmaları yasa ile düzenlenir. Yasama ve yürütme organlarında görev alanlar bundan istisna edilemez.

Yurt Ödevi

Madde 60

(1) Silahlı Kuvvetlerde yurt ödevi, her yurttaşın hakkı ve kutsal ödevidir.

(2) Yurt ödevine ilişkin kurallar yasa ile düzenlenir.

Vergi Ödevi

Madde 61

- (1) Herkes, kamu giderlerini karşılamak üzere, mali gücüne göre, vergi ödemekle yükümlüdür.
- (2) Vergi, resim ve harçlar ve benzeri mali yükümler ancak yasa ile konulur.
- (3) Yasanın belli ettiği yukarı ve aşağı hadler içinde kalmak, ölçü ve ilkelere uygun olmak koşuluyla, vergi, resim ve harçların bağımsızlık ve istisnalarıyla oran ve hadlerine ilişkin kurallarda değişiklik yapmak Bakanlar Kurulu yetkili kılınabilir.
- (4) Geriye yürüyen mali yükümlülükler konulamaz.

Dilekçe Hakkı

Madde 62

- (1) Herkes, kendileriyle veya kamu ile ilgili dilek ve şikayetleri hakkında tek başına veya topluca, yetkili makamlara yazı ile başvurma ve bunların süratle incelenmesi ve karara bağlanması hakkına sahiptir.
- (2) Gereğe dayanan bu karar, en geç otuz gün içinde, dilek ve şikayet sahibine yazılı olarak bildirilir. Böyle bir karardan zarar gören her kişi veya otuz gün içerisinde kendisine bir karar bildirilmeyen her ilgili, dilek ve şikayet konusu hakkında yetkili mahkemeye başvurabilir.

ÜÇÜNCÜ KISIM Yasama

BİRİNCİ BÖLÜM Kıbrıs Türk Federe Devleti

Kıbrıs Türk Federe Meclisinin Kuruluşu

Madde 63

Kıbrıs Türk Federe Devletinin yasama yetkilerini , beş yıl için genel oyla seçilen kırk milletvekilinden oluşan Kıbrıs Türk Federe Meclisi kullanır.Meclis ilk toplantısında üye tam sayısının salt çoğunluğu ile bir Başkan ve bir Başkan Yardımcısını seçer.

Andiçme

Madde 64

Milletvekilleri görevlerine başlarken aşağıdaki şekilde andiçerler:
"Kıbrıs Türk Federe Devletinin bütünlüğünü koruyacağıma, insan haklarına, demokratik, laik ve sosyal hukuk devleti ve Atatürk ilkelerine saygı göstereceğime , ulusunun mutluluğu için çalışacağıma namusum üzerine söz veririm."

Kıbrıs Türk Federe Meclisinin Görev ve Yetkileri

Madde 65

Yasa koymak , değiştirmek ve kaldırmak; Bütçe ve kesin hesap yasa tasarılarını görüşmek ve kabul etmek,; genel ve özel af ilanına, mahkemelerce verilir kesinleşen ölüm cezalarının yerine getirilmesine karar vermek anlaşmaları onaylamak Kıbrıs Türk Federe Meclisinin yetkilerindedir.

Kıbrıs Türk Federe Meclisinin Çalışma Düzeni

Madde 66

- (1) Kıbrıs Türk Federe Meclisi, her yıl Ekim ayının ilk iş günü kendiliğinden toplanır
- (2) Meclis üye tamsayısının salt çoğunluğu ile toplanır ve, toplantıya katılanların salt çoğunluğu ile karar verir. Olumlu ve olumsuz oyların eşitliği halinde, karar reddedilmiş sayılır. Ancak çekimserlik, olumlu veya olumsuz oylardan fazla olanın yönünde karar verilmesini peşin olarak kabul etmek anlamına gelir.
- (3) Meclisi çalışmalarını kendi yaptığı İtüzük kurallarına göre yürütür.
- (4) Meclis ne zaman ve ne kadar tatile gireceğine kendisi karar verir.
- (5) Meclis, Devlet Başkanı, Meclis Başkanı veya yedi milletvekilinin istemi üzerine olağanüstü toplantıya çağırılabilir.

Kıbrıs Türk Federe Meclisi Seçimleri:

Madde 67

- (1) Kıbrıs Türk Federe Devleti, seçim bölgelerine ayrılır. Seçim sistemi ve her seçim bölgesinin nüfus esasına göre çıkaracağı milletvekili sayısı yasa ile düzenlenir.
- (2) Yenilenmesine karar verilen Meclisin yetkileri, yeni meclis seçilene kadar sürer.
- (3) Ara seçimleri, her yıl belli bir zamanda yapılır. Genel seçimlerin yapılmasına bir yıl kala ara seçimi yapılamaz.
- (4) Olağanüstü nedenlerle seçimin yapılması olanağı yoksa, seçimler, bir yıl süreyle, Kıbrıs Türk Federe Meclisi tarafından ertelenebilir. Seçimlerin ertelenmesi kararı, üye tamsayısının üçte ikisinin oyu ile alınır.

Kıbrıs Türk Federe Meclisi Seçimlerinin Yenilenmesi

Madde 68

- (1) Kıbrıs Türk Federe Meclisi, Meclisin seçiminin yenilenmesine, üye tamsayısının salt çoğunluğu ile karar verebilir. Çekimser ve geçersiz oylar sadece toplantı yetersayısına dahil olur; karar yetersayısı bakımından dikkate alınmaz.
- (2) Mecliste grubu bulunan siyasal parti liderlerine ve en sonunda bir bağımsız öneride bulunulmasına rağmen Başbakan ve Bakanların atanması olanağı bulunamıyorsa veya güvensizlik oyu sonucunda on sekiz aylık bir süre içerisinde

Başbakan iki kez çekilir ve üçüncü kez güvensizlik oyu verilmiş olursa, Devlet Başkanı, Meclis seçimlerin yenilenmesine karar verebilir.

(3) Yürütme ile yasama organları arasında Devletin işlemlerini güçleştirecek bir durumun ortaya çıkması ve bunun sürmesi halinde, Devlet Başkanı, Meclis seçiminin yenilenmesi için halkoylamasına başvurabilir.

(4) Devlet Başkanı, seçimlerin yenilenmesini veya halkoylamasına başvurmasını kararlaştırırken, Meclis Başkanı, Bakanlar Kuruklu ve Mecliste grubu bulunan siyasi parti Başkanlarının görüşlerini alır.

Yasama Dokunulmazlığı

Madde 69

(1) Milletvekilleri, Kıbrıs Türk Federe Meclisi çalışmalarındaki oy ve sözlerinden, bunları dışarıda tekrarlamaktan veya açığa vurmaktan sorumlu tutulamazlar.

(2) Seçimden önce veya sonra suç işlediği ileri sürülen milletvekili, Meclisin kararı olmadıkça tutuklanamaz ve yargılanamaz. Ölüm veya beş yıl veya daha çok hapis cezasını gerektiren suçüstü durumu, bu kuralın dışındadır; ancak, yetkili kişi, durumu derhal Meclise bildirmek zorundadır.

(3) Seçimden önce veya sonra milletvekili hakkında verilmiş cezanın yerine getirilmesi, dönem sonuna bırakılır. Milletvekilliği süresince zamanaşımı işlemez.

Milletvekilliğinin Sona Ermesi

Madde 70

(1) Milletvekilinin ölümü; seçilmeye engel bir suçtan dolayı kesin olarak hüküm giymesi; çekilmesi; kısıtlanması, milletvekilliği ile bağdaşmayan bir görevi kabul etmesi; bir ay süre ile özürsüz veya izinsiz olarak Meclis çalışmalarına katılmaması hallerinde milletvekilliği sona erer.

(2) Milletvekilliğinin sona ermesine, Meclis karar verir.

Milletvekilliği ile Bağdaşmayan Görevler

Madde 71

(1) Milletvekilleri, Devlet veya kamu kuruluşlarında kamu görevlisi veya diğer kamu personeli olarak görev alamazlar ve bunların herhangi bir yüklenme işini doğrudan doğruya veya dolaylı olarak kabul edemezler.

(2) Milletvekilliği ile bağdaşmayan diğer görevler ve işler yasa ile düzenlenir.

Milletvekillerinin Ödenekleri

Madde 72

Milletvekillerinin ödenekleri yasa ile düzenlenir.

BÖLÜM II

Yasaların Yapılması

Yasaların Yapılması ile İlgili Genel Kurallar

Madde 73

(1) Yasa önermeye, Kıbrıs Türk Federe Bakanlar kurulu ve milletvekilleri yetkilidir.

(2) devlet Başkanı ,Kıbrıs Türk Federe Meclisince kabul edilen yasaları , on gün içinde ya yayınlr , ya da bir daha görüşölmek üzere Meclise geri gönderir veya Bakanlar kurulunun istemi üzerine halkoylamasına sunar, Meclis geri gönderilen yasayı değiştirerek veya aynen üye tam sayısının salt çoğunluğu ile kabul ederse yasa Devlet Başkanınca yayınlanır.Çekimser oylar, karar yeter sayısı açısından dikkate alınmaz.

(3) Halkoylamasınca kabul edilen yasalar on gün içinde resmi gazetede Devlet Başkanınca yayınlanır.

Yasa veya Kararların İlanı

Madde 74

Devlet Başkanı , Meclisin herhangi bir yasa veya kararının kendisine yazılı olarak bildirilmesinden başlayarak on gün içinde 73. maddede gösterildiği üzere iade veya halkoylamasına başvurma haklarını veya 112.maddede gösterildiği üzere yüksek mahkeme olarak, anayasa mahkemesine başvurma hakkını kullanmadığı takdirde, bu yasa veya kararı on gün içinde Resmi gazetede yayınlayarak ilan eder.

Bütçenin Görüşölmesi ve Kabulü

Madde 75

(1) Bütçe tasarısı,Kıbrıs Federe Bakanlar Kurulu tarafından mali yılbaşından en az iki ay önce Meclise sunulur.

(2) Bütçe Komitesi, en geç bir ay içinde, bütçe konusundaki çalışmalarını bitirir.

(3) Milletvekilleri, bütçe tasarısının Meclis Genel Kurulunda görüşölmesi sırasında, gider artırıcı veya gelirleri azaltıcı önerilerde bulunamazlar.

(4) Devlet Başkanı, Meclis tarafından kabul edilen bütçe yasası on gün içinde Resmi Gazete'de yayınlr

Kesin Hesaplar

Madde 76

Kesin hesap yasa tasarıları, yasada daha kısa bir süre kabul edilmemiş ise, ilgili oldukları mali yılın sonundan başlayarak en geç bir yıl sonra, Bakanlar Kurulunca Meclise sunulur. Sayıştay, genel uygunluk bildirimini, ilişkin olduğu kesin hesap yasa tasarısının verilmesinden başlayarak en geç altı ay içinde meclise sunar.

BÖLÜM III

Kıbrıs türk Federe Meclisinin Denetim Yolları

Bakanlar Kurulunu Denetim Yolları

Madde 77

(1) Soru, genel görüşme, meclis araştırması, meclis soruşturması Kıbrıs Türk Federe Meclisinin yetkilerindedir.

(2) Soru, Bakanlar Kurulundan belli bir konuda bilgi istemekten ibarettir. Bakanlar kurulu herhangi bir soruya en geç otuz gün içinde cevap verir.

(3) Herhangi bir üyenin önergesi ve bunun Meclisce kabulü üzerine, belli bir konuda yapılan görüşme demektir. Genel görüşme sonunda oylama yapılmaz.

(4) Mclis araştırması, belli bir konuda bilgi edinmek için yapılan incelemeden ibarettir.

(5) (a) Başbakan veya bakanlar hakkında yapılacak soruşturma istemleri en az yedi milletvekili tarafından imzalanmış olmalıdır.

(b) Soruşturma istemleri, Meclisde görüşülür ve karara bağlanır.

(c) Soruşturma, milletvekillerinden kurulu özel bir komitece yürütülür.

(ç) Meclis, Soruşturma Komitesinin raporunu görüştüktan sonra, üye tamsayısının en az üçte ikisinin vereceği kararla, Başbakan veya Bakanları suçlayabilir.

(d) Başbakan ve bakanlar Anayasa Mahkemesi olarak Yüce Divanda yargılanır.

(e) Meclisindeki siyasal parti gruplarında, Meclis Soruşturması ile ilgili görüşme yapılamaz ve karar alınamaz.

DÖRDÜNCÜ KISIM

Yürütme

BÖLÜM I

Genel Kurallar

Yürütme Görevi ve Yetkisi

Madde 78

Kıbrıs Türk Federe Devletinin Yürütme görev ve yetkisi Devlet Başkanı ve Bakanlar kurulu tarafından yerine getirilir ve kullanılır.

BÖLÜM II

Devlet Başkanı

Madde 79

(1) Kıbrıs Türk Federe Devleti Başkanı , beş yıl için genel oyla seçilir. Devlet Başkanı seçiminde aday olacak kişilerde , milletvekili adayları için saptanan seçilme niteliklerine ek olarak otuz beş yaşını doldurmuş olam koşulu aranır.

(2) Bir kimse , arka arkaya ancak iki defa Devlet Başkanı seçilebilir.

(3) Devlet Başkanını ,resmi görevleri dışında hiçbir iş yapamaz ;Devlet veya kamu kuruluşlarının herhangi bir yüklenme işini , doğrudan doğruya veya dolaylı olarak kabul edemez

(4)Devlet Başkanınınödenekleri yasa ile düzenlenir.

Kıbrıs Türk Federe Devleti Başkanının And İçmesi

Madde 80:

Kıbrıs Türk Federe Devleti Başkanı, görevine başlarken şöyle andiçer:

"Kıbrıs Türk Federe Devleti'nin *bütünlüğünü koruyacağıma* , Kıbrıs Türk Federe Devleti Anayasasına ve yasalarına uyacağıma bunları savunacağıma ; *insan haklarına , demokratik laik ve sosyal hukuk devleti ve Atatürk ilkelerine saygı göstereceğime , ulusumun mutluluğu için çalışacağıma namusum üzerine söz veririm.*"

Kıbrıs Türk Federe Devleti Başkanının Partisi ile İlişkisi

Madde 81

Kıbrıs Türk Federe Devleti Başkanının partili ise, partisinin kararları ile bağlı değildir, bağımsız hareket eder. Cumhurbaşkanlığı ile parti başkanlığı aynı kişide birleşemez.

Kıbrıs Türk Federe Devleti Başkanının Görev ve Yetkileri:

Madde 82

(1) Kıbrıs Türk Federe Devleti Başkanı Devletin başıdır. Bu sıfatla, Devletin ve toplumun birliğini ve bütünlüğünü temsil eder.

(2) Devlet Başkanı Kıbrıs Türk Federe Devleti Anayasasına saygıyı, kamu işlerinin kesintisiz ve düzenle yürütülmesini ve Devletin devamlılığını sağlar.

Kıbrıs Türk Federe Devleti Başkanının Sorumluluğu:

Madde 83

(1) Kıbrıs Türk Federe Meclisi , Devlet Başkanını vatan hainliğinden dolayı, üye tam sayısının en az üçte birinin önerisi üzerine , üye tam sayısının en az üçte ikisinin vereceği kararla suçlayabilir.

(2) Devlet Başkanı ,Anayasa Mahkemesi olarak , Yüksek Mahkemede yargılanır.Mahkemenin suçlamayı yerinde görmesi halinde , Devlet Başkanlığı görevi sona erer, suçlu bulunmazsa , görevine yeniden döner.

(3) Meclisin suçlama kararı üzerine ,Devlet Başkanı görevine devam edemez.; Devlet Başkanı görevine devam edemez; bu Anayasasının 84. madde kuralları uygulanır.

Devlet Başkanlığının Boşalması

Madde 84

(1) Devlet Başkanlığı, ölüm veya geçici olanların dışında görev başında bulunamama halinde veya Yüksek Mahkeme Başkanlığına gönderilen yazılı istifa ile boşalır.

(2) Devlet Başkanlığı sağlık nedeni ile görevini devamlı olarak yapamayacak bir duruma gelmesi halinde, Bakanlar Kurulu, durumu Yüksek Mahkeme Başkanlığına bildirir. Anayasa Mahkemesi olarak görev yapan Yüksek Mahkeme, Devlet Başkanının görevini devamlı olarak yapamayacağına karar verirse, Devlet Başkanlığı boşalmış sayılır.

(3) Devlet Başkanlığı boşaldığında, boşalma tarihinden başlayarak kırk beş günü geçmeyen bir süre içinde yapılacak seçimle Devlet Başkanlığı doldurulur.

Kıbrıs Türk Federe Devleti Başkanına Vekillik Etme

Madde 85

(1) Kıbrıs Türk Federe Devleti Başkanının hastalık veya yurt dışına çıkma gibi nedenlerle geçici olarak görevinden ayrılması halinde, görevine dönünceye kadar, herhangi bir nedenle Kıbrıs Türk Federe Devleti Başkanının boşalması halinde de yenisi seçilinceye kadar, Kıbrıs Türk Federe Devleti Başkanı, Devlet Başkanlığına vekillik eder.

(2) Meclis Başkanı, Devlet Başkanlığına vekillik ettiği süre içinde, bu Anayasanın 68. maddesinde sayılan yetkileri kullanamaz.

BÖLÜM III

Kıbrıs Türk Federe Bakanlar Kurulunun Oluşumu:

Madde 86

(1) Kıbrıs Türk Federe ,Bakanlar Kurulu, Başbakan ve bakanlardan oluşur.

(2) Kıbrıs Türk Federe Devleti Başkanı ,Milletvekilleri arasından ,Başbakanı ve Başbakanın önerisi üzerine bakanları atar.Başbakanın istemi üzerine Devlet Başkanı, bakanların herhangi birisinin görevine son verir .

(3) Devlet Başkanı ,Meclis Başkanı ile Mecliste grubu bulunan siyasi parti başkanlarının görüşlerini aldıktan sonra , Bakanlar kurulunun görevine son verilmesi konusunu halkoylamasına sunabilir.

(4) Bakanlar, milletvekili olmayan kişiler arasından da atanabilir. Ancak bu gibi kişilerin milletvekili seçilme niteliklerine sahip olması gerekir.

(5) Başbakan , bakanlıklar arası işbirliğini , Bakanlar kurulunun genel siyasetinin yürütülmesini ve yasakların uygulanmasını sağlar.

(6) Bakanlar, kuruluna Başbakan başkanlık eder .Devlet Başkanı gerekli gördüğü hallerde veya Başkanın istemi üzerine Bakanlar kuruluna başkanlık edebilir.Devlet Başkanı oy kullanmaz.

(7) Başkan ve bakanların ödenekleri yasa ile düzenlenir.

(8) Başbakan ve Bakanlar , resmi görevleri dışında başka bir iş yapamazlar;Devletin ve kamu kuruluşlarının herhangi bir yüklenme işini doğrudan veya dolaylı olarak kabul edemezler.

(9) Başbakan ve bakan olan milletvekilleri, Kıbrıs Türk Federe Meclisi üyeliğini kaybetmezler. Bakanlar kuruluna , Meclis dışından girmiş olan bakanlar, Yasama dokunulmazlığından aynen yararlanırlar , fakat Mecliste oy kullanamazlar.

Kıbrıs Türk Federe Bakanlar Kurulunun Sorumluluğu

Madde 87

(1) Devlet Başkanınca atanan Bakanlar Kurulunun listesi, tam olarak, Meclise sunulur. Meclis tatilde ise derhal toplantıya çağrılır. Bakanlar Kurulunun programı, en geç bir hafta içinde, Başbakan veya bir bakan tarafından, Meclisde okunur.

(2) Bakanlar kurulunun programından ve uygulanmasından veya önemli bir poletika girişiminden , kıbrıs Türk federe Meclisine karşı Başbakan sorumludur.

(3) Başbakana karşı ,(2). fıkradaki konularda , Meclise verilecek güvensizlik önergesi programının okunmasından sonra herhangi bir zaman , en az yedi milletvekili tarafından imzalanmış olmalıdır.

(4) Güvensizlik önergesinin gündeme alınıp alınmayacağı, verilışinden sonraki ikinci birleşimde karara bağlanır. Güvensizlik önergesi üzerinde yapılan genel görüşmeler bittikten sonra , aradan tam bir gün geçmedikçe , güvensizlik önergesi oylanamaz.

(5) Güvensizlik önergesi, Meclisin üye tam sayısının salt çoğunluğu ile kabul edilirse Başkan , istifasını Devlet Başkanına sunar.

Yasa Gücünde Kararname

Madde 88

(1) Ekonomik konularda, ivedilik varsa, Bakanlar Kurulu yasa gücünde kararname çıkarabilir. Yasa gücünde kararname, Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girer ve aynı gün, gerekçesi ile birlikte Meclisde okunur.

(2) Meclise sunulan yasa gücünde kararnameler, içtüzüğün, yasaların görüşülmesi için koyduğu kurallara göre komitelerde ve Genel Kurulda, öncelikle ve ivedilikle görüşülüp karara bağlanır.

(3) Yasa gücündeki kararnameler , Kıbrıs Türk Federe Meclisi tarafından kaldırılıncaya veya değiştirilinceye ya da Anayasa mahkemesi olarak Yüksek Mahkemece iptal edilinceye kadar , yürürlükte kalır.

(4) Yasa gücündeki kararnameler ile, yeni mali yükümlülükler getirilemez, kişisel ve siyasal hak ve özgürlükler kısıtlanamaz.

Tüzük ve Yönetmelikler

Madde 89

Anayasa ve yasa açıkça yetki vermedikçe Devletin hiçbir organı, tüzük yapamaz ve yürürlüğe koyamaz. Yönetmelikler de ancak tüzüklere uygun olarak yapılır ve yürürlüğe konur.

Dış Yardım

Madde 90

Kıbrıs Türk Federe Devleti, yabancı devletlerden ve uluslararası kuruluşlardan kültürel, sosyal, ekonomik, mali ve teknik alanlarda her türlü yardım almaya yetkilidir.

Yönetmel Yapı:

Madde 91

(1) Bakanlıklar, Bakanın öngördüğü sayı ve ilkelerine uygun olarak, Başbakanın önerisi ve Devlet Başkanının onayı ile kurulur. Bakanlık sayısı hiçbir halde 10'u aşamaz. Bakanlığın iç örgütlenmesi Bakanlar kurulunca çıkarılacak bir tüzükle düzenlenir.

(2) Kıbrıs Türk Federe Devleti, yönetsel ve yerel kuruluşlara bağlı olarak yönetilir.

(3) Yerel kuruluşların genel karar organları seçimle işbaşına gelir.

(4) Özerk kuruluşların görev ve yetkileri yasalarla belirtilir.

Yönetmel Yapıda Bilgi ve Konut Akışının Hızlı Olması:

Madde 92

Yönetmel yapıdaki aşağıdan yukarıya bilgi ve yukarıdan aşağıya komut akışı; kamu görevlileri ile disiplin cezalarının adil olmasına; yönetsel ve istatistiki bilgi, toplama kuruluşlarının düzenli çalışmalarına olanak sağlamak amacıyla yazılı belgelerle yapılır.

Kamu Görevlileri ile İlgili Kurallar

Madde 93

(1) Devletin ve diğer kamu kuruluşlarının, genel yönetim ilkelerine göre yürütmekle yükümlü oldukları kamu hizmetlerinin gerektirdiği asil ve sürekli görevler kamu görevlileri eliyle yürütülür,

(2) Kamu görevlilerinin nitelikleri, atanmaları, ödev ve yetkileri, hakları ve yükümlülükleri, aylık ve ödenekleri ve diğer özlük işleri yasa ile düzenlenir.

(3) Kamu görevlilerinin atanmalarını, onaylanmalarını, sürekli veya emeklilik hakkı kazandıran kadrolara yerleştirilmelerini, terfilerini, nakillerini, emekliye sevklerini, azil ve görevden uzaklaştırma da dahil olmak üzere, disiplin işlemlerini yapmak üzere tarafsız ve bağımsız organ veya organlar kurulur. Bu organ veya organların kuruluşu ve işleyişi, yasa ile düzenlenir. Anayasasının bu konudaki kuralları saklıdır.

(4) Kamu görevlileri hakkında yapılacak disiplin kovuşturmalarında isnat olunan hususun ilgiliye açıkça ve yazılı olarak bildirilmesi, yazılı savunmasının istenmesi ve savunma için belli bir süre tanınması gereklidir. Bu ilkelere uyulmadıkça, disiplin cezası verilemez ve disiplin kararları yargı mercilerinin denetimi dışında bırakılamaz.

(5) Güvenlik kamu görevlilerinin özel yasa ile düzenlenen kuralları saklıdır.

(6) Üst kademe yöneticiliği yapan kamu görevlileri, ilgili Bakan, Başbakan ve Devlet Başkanının imzalarını taşıyan üçlü kararname ile atanırlar. Bu konudaki kurallar yasa ile düzenlenir.

Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşları:

Madde 94

- (1) Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, yasa ile kurulur ve organları kendileri tarafından ve kendi üyeleri arasından seçilir.
- (2) Bu kuruluşların seçilmiş organları, bir yargı mercii kararına dayanmaksızın, geçici veya sürekli olarak görevlerinden uzaklaştırılmazlar.
- (3) Meslek kuruluşlarının tüzükleri, yönetim ve işleyişleri demokratik ilkelere aykırı olamaz.

Radyo, Televizyon ve Haber Ajansları

Madde 95

- (1) Radyo ve televizyon istasyonları, devlet eli ile kurulur ve yönetimleri yasa ile düzenlenir.
- (2) Her türlü radyo ve televizyon yayınları, tarafsızlık ilkelerine göre yapılır.
- (3) Haber ve programların seçiminde, işlenmesinde, sunulmasında, kültür ve eğitime yardımcı görevinin yerine getirilmesinde, insan haklarına dayanan demokratik, laik ve sosyal devletin, ulusal güvenliğin, genel ahlakın gereklerine uyulması, haberlerin doğruluğunun sağlanması ilkeleri ile organların seçimi, yetki, görev ve sorumlulukları yasa ile düzenlenir.
- (4) Devlet tarafından kurulan veya Devlettten mali yardım alan haber ajanslarının tarafsızlığı ana ilkedir.

Vakıflar ve Din İşleri Dairesi ile İlgili Kurallar:

Madde 96

- (1) Vakıf Kuruluşu ve Temel Evkaf Kuralları (Ahkamül Evkaf), bu Anayasaca tanınır.
- (2) Vakıf kuruluşlarına veya vakıflara veya camilere ve diğer herhangi bir islam dini kuruluşuna ait mallar da dahil olmak üzere, vakıf malları ilgilendiren veya herhangi bir suretle bunları etkileyen bütün konular, münhasıran Temel Evkaf Kuralları (Ahkamül Evkaf), yürürlükteki mevzuat ve bu Anayasa yürürlüğe girdikten sonra Kıbrıs Türk Federe Meclisince konan ve yapılan yasa ve tüzüklere bağlıdır; bunlara göre ve bunlar gereğince yönetilen ve başka hiçbir yasama, yürütme organı veya herhangi bir işleme söz konusu Temel Evkaf kuralını (Ahkamül Evkafı) ve Türk Cemmat Meclisi, Türk Yönetimi Meclisi ve Kıbrıs Türk Federe Meclisi Kanun, kural, yasa, nizamname ve tüzüklerini bozamaz veya onlara üstün gelemeyebilir veya müdahale edemez.
- (3) Geliri Vakıflar Örgütüne ait olan vakıflar, her türlü vergiden bağışık tutulur.
- (4) Din İşleri Dairesinin kuruluşu ve işleyişi yasa ile düzenlenir ve yasada gösterilen görevleri yerine getirir.

(5) Dini hizmetlerin yürütülmesinde ve bu hizmetlerin giderlerinin karşılanmasında Devlet, Vakıflar Örgütüne yardımcı olur.

Olağanüstü Durum:

Madde 97

Olağanüstü durumlarda yurttaşlar için konulabilecek para, mal ve çalışma yükümleri ile bu durumun ilanı, yürütülmesi ve kaldırılması ile ilgili usüller ilgili yasa ile düzenlenir.

Sıkıyönetim

Madde 98

(1) Savaşı gerektirecek bir durumun başgöstermesi, ayaklanma olması, Kıbrıs Türk Federe Devletinin içten veya dıştan tehlikeye düşmesi, Kıbrıs Türk Federe Devleti Anayasasının tanıdığı özgür demokratik düzeni ortadan kaldırmaya yönelik yaygın şiddet hareketleri gibi nedenlerle, Bakanlar Kurulunca iki aya kadar sıkıyönetim ilan edilebilir.

(2) Sıkıyönetim kararı, hemen Kıbrıs Türk Federe Meclisinin onaylanmasına sunulur. Meclis gerekli gördüğü zaman sıkıyönetim süresini kısaltabileceği gibi tamamıyla de kaldırabilir. Meclis tatilde ise hemen toplantıya çağrılır.

(3) Sıkıyönetim hali ve kuralları yasa ile düzenlenir.

BÖLÜM V

Ekonomik ve Mali Kurallar

Mali Denetim

Madde 99

(1) Mali denetim organı olan Sayıştay, kamu gelir ve giderlerini denetler ve sonucu bir raporla Kıbrıs Türk Federe Meclisine ve Bakanlar Kuruluna bildirir. Mali konularda Meclise ve Bakanlar Kuruluna yardım eder.

(2) Sayıştayın başkan ve üyelerinin nitelikleri, atanmaları, kuruluş ve işleyişi yasa ile düzenlenir.

Kamu İktisadi Kuruluşlarının Denetimi

Madde 100

Kamu iktisadi kuruluşlarının gelir ve giderlerinin denetlenmesi yasa ile düzenlenir.

Kalkınma ve Planlama

Madde 101

(1) Ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınma, plana bağlanır. Kalkınma bu plana göre gerçekleştirilir.

(2) Planlama ile ilgili örgütün kuruluş ve görevleri, planın hazırlanmasında, yürürlüğe konmasında, uygulanmasında ve değiştirilmesinde gözetilecek ilkeler ve planın bütünlüğünü bozacak değişikliklerin önlenmesini sağlayacak önlemler yasa ile düzenlenir.

BEŞİNCİ KISIM Yargı

BÖLÜM I Genel Kurallar

Yargı Yetkisi Madde 102

Kıbrıs Türk Federe Devletinde yargı yetkisi bağımsız mahkemelerce kullanılır.

Mahkemelerin Bağımsızlığı Madde 103

(1) Yargıçlar, görevlerinde bağımsızdırlar, Anayasaya, yasaya ve hukuka uygun olarak vicdani kanaatlarına göre hüküm verirler.

(2) Hiçbir organ, makam, merci veya kişi yargı yetkisinin kullanılmasında, mahkemelere ve yargıçlara emir ve talimat veremez; genelge gönderemez; tavsiye ve telkinde bulunamaz.

(3) Görülmekte olan bir dava hakkında, Kıbrıs Türk Federe Meclisinde yargı yetkisininin kullanılması ile ilgili soru sorulamaz; görüşme yapılamaz veya herhangi bir demeçte bulunulamaz. Yasama ve Yürütme organları ile Devlet Yönetimi makamları, mahkeme kararlarına uymak zorundadır. Bu organ ve makamlar, mahkeme kararlarını hiçbir surette değiştiremez ve bunların yerine getirilmesini geciktiremez.

Yargıçların Güvenceleri Madde 104

(1) Yargıçlar görevlerinden uzaklaştırılmaz; kendileri istemedikçe, Anayasa gösterilen yaştan önce emekliye çıkarılmaz; bir mahkemenin veya kadronun kaldırılması yolu ile de olsa, kazanılmış haklarından yoksun bırakılmaz.

(2) Meslekten çıkarılmayı gerektiren bir suçtan dolayı hüküm giymiş olanlarla, görevlerini sağlık bakımından yerine getiremeyeceği kesin olarak anlaşılanlar, meslekleri ile bağdaşmayan işler yapanlar ve meslekte kalmaları caiz olmadığına karar verilenler hakkında, yasa ile konan istisnalar saklıdır.

(3) Yargıçlar aleyhinde, yargısal görevleri sırasında ve yargısal işlemleri ile ilgili olarak söyledikleri söz ve eylemlerden dolayı, kovuşturamada bulunulamaz.

Yargıçlık Mesleği

Madde 105

(1) Yargıçların nitelikleri, atanmaları, hakları ve ödevleri, aylık ve ödenekleri, meslekte ilerlemeleri, görevlerinin veya görev yerlerinin geçici veya sürekli olarak değiştirilmesi, haklarında disiplin kovuşturması açılması ve disiplin cezası verilmesi, görevleri ile ilgili suçlardan dolayı soruşturma yapılmasına ve yargılanmasına karar verilmesi, meslekten çıkarılmayı gerektiren suçluluk veya yetersizlik halleri ve diğer özlük işleri, mahkemelerin bağımsızlığı ilkesine göre, yasa ile düzenlenir.

(2) Yüksek Mahkeme Başkanı ve yargıçları altmış beş yaşını, diğer yargıçlar almış yaşını bitirinceye kadar görev yaparlar.

(3) Yargıçlar, yasada belirtilenlerden başka genel ve özel hiçbir görev alamaz; resmi görevleri dışında hiçbir iş yapamaz; Devlet veya kamu kuruluşlarının herhangi bir yüklenme işini doğrudan doğruya veya dolaylı olarak kabul edemezler.

Duruşmaların Açık Olması

Madde 106

(1) Mahkemelerde duruşmalar herkese açıktır. Duruşmalardan bir kısmının veya tamamının kapalı yapılmasına, ancak genel ahlakın veya kamu güvenliğinin kesin olarak gerekli kıldığı hallerde karar verebilir.

(2) Küçüklerin yargılanması hakkında yasa ile özel kurallar konur.

Yüksek Adliye Kurulu

Madde 107

(1)Yüksek Adliye Kurulu: Yüksek Mahkemenin Başkan ve ve yargıçları, Yüksek Mahkeme emekli yargıçlarından biri, Kıbrıs Türk Federe Devleti Başsavcısı ve Kıbrıs Türk Barosunun seçilmiş başkanından oluşur. Bu fıkra amaçları bakımından Yüksek Mahkeme emekli yargıcı, Yüksek Mahkeme tarafından seçilir ve görev süresi iki yıldır. Süresi bitince yeniden seçilebilir

(2) Yüksek Adliye Kurulunda kararlar üye tam sayısının salt çoğunluğu ve gizli oyla alınır. Çekimser oylar karar yeter sayısına girmez.Herhangi bir konuda salt çoğunlukla karar alınıncaya kadar oylamaya devam edilir.Yüksek Adliye Kurulu üyelerinden herhangi birini doğrudan doğruya veya dolayısıyla ilgilendiren bir konunun görüşülmesi ve karara bağlanmasında, söz konusu üye toplantıda bulunmaz ve karara katılmaz.

(3)Yüksek Mahkeme Başkan ve yargıçları ile alt mahkeme yargıçlarının atanmaları, meslekte ilerlemeleri, görevlerinin veya görev yerlerinin geçici veya sürekli olarak değiştirilmesi, görevlerine son verilmesi ve disiplin konuları hakkında munhasıran Yüksek Adliye Kurulu yetkilidir. Yüksek Adliye Kurulu bu yetkisini, Anayasa kurallarına ve Anayasaya uygun olarak çıkarılan yasa veya yasalara göre kullanır.

(4) Yüksek Mahkeme Başkan ve yargıçlarının atanmaları Devlet Başkanı tarafından onaylanır.

Mahkeme Karar ve Emirlerine Uymayanların Cezalandırılması:

Madde 108

Yüksek Mahkeme veya herhangi bir mahkemeye, bir karar veya emrine uymayan herhangi bir kişiyi, söz konusu karar veya emre uyuncaya kadar ve herhalde on iki ayı aşmayan bir süre için, hapsedme yetkisine sahiptir.

İKİNCİ BÖLÜM

Yüksek Mahkemenin Oluşumu

Yüksek Mahkemenin Oluşumu ve Görev Bölümü

Madde 109

(1) Kıbrıs Türk Federe Devleti, Yüksek Mahkemesi bir Başkan ve en az dört , en çok beş yargıçtan oluşur.

(2) Yüksek Mahkeme; Anayasa Mahkemesi, Yargıtay ve Yüksek İdare Mahkemesi görevlerini yapar.

(3) Yüksek Mahkeme, Başkan ve dört yargıç ile toplanarak Anayasa Mahkemesi görevini yapar. Yüksek Mahkemenin bir Başkan ve yedi yargıçtan oluşması halinde en son atanan veya en genç yargıç , yedek yargıç olarak görev yapar. Başkanın oturumda bulunmadığı hallerde, en kıdemli yargıç başkanlık eder.

(4) Yüksek Mahkeme, Başkan ve iki yargıç ile veya sadece üç yargıç ile toplanarak Yargıtay veya Yüksek İdare Mahkemesi olarak görev yapar.

BÖLÜM III

Yüksek Mahkemenin Anayasa Mahkemesi Olarak Görev ve Yetkileri

Yüksek Mahkemenin Anayasa Mahkemesi Olarak Yetkileri

Madde 110

Yüksek Mahkeme , Anayasa Mahkemesi olarak , bu Anayasa ve onun gereğince yasa ve Mahkeme Tüzüğü kurallarında gösterilen bütün konularda , kesin olarak karar vermek hususunda münhasır yargı yetkisine sahiptir.

Organlar Arasında Yetki Uyuşmazlığı

Madde 111

(1) Yüksek Mahkeme ,Anayasa Mahkemesi olarak Devlet organları veya Devlet içerisindeki makamlar arasında kuvvet veya yetki uyuşmazlık veya itirazlarına dair herhangi bir konu ile ilgili olarak yapılan başvuruda , kesin olarak karar vermek yargı yetkisine sahiptir.

Devlet içindeki mahkemeler veya adli makamlar arasındaki herhangi bir uyuşmazlık veya itirazlar da, bu madde kurallarının kapsamına girer ve Yüksek Mahkeme tarafından, Anayasa Mahkemesi olarak kesinlikle karara bağlanır.

(2) Herhangi bir konu ile ilgili olarak Anayasa Mahkemesinin yetkisine giren bir sorun ortaya çıktığı takdirde, bu sorun Anayasa Mahkemesinde kesinlikle karara bağlanır.

(3) Bu maddenin (1). fıkrası gereğince aşağıdakiler, eğer uyuşmazlık varsa itiraz ile ilgili iseler , Mahkemeye başvurabilirler.

(a) Devlet Başkanı veya;

(b) Kıbrıs Türk Federe Meclisi; veya

(c) Devletin diğer herhangi bir organı, veya içindeki diğer bir makam.

(4) Söz konusu başvurma, bahis konusu kuvvet veya yetkiye itiraz edilmesinden başlayarak otuz gün içinde yapılır.

(5) Böyle bir başvuruda üzerine Mahkeme başvurma konusu olan yasa, karar veya işlemin, kuvvet veya yetki olmaksızın kabul edildiği, alındığı veya yapıldığı

sebebine dayanmak suretiyle uyuşmazlığın çıkmasından veya itirazın yapılmasından veya başlangıcından başlayarak tamamen veya kısmen hükümsüz olduğuna ve hiçbir hukuki hükmü olmadığına karar verebilir; her iki halde de Mahkeme, böyle bir yasa, karar veya işlem gereğince yapılan veya yapılmamış olan herhangi bir eylem veya işlemin hükmü hakkında yöneride bulunabilir.

(6) Böyle bir başvurma üzerine Mahkeme tarafından verilen herhangi bir karar, derhal ilgili taraflara ve Resmi Gazete'de yayımlanmak üzere, Devlet Başkanına yazılı olarak bildirilir.

(7) Bu madde gereğince yapılan başvuru üzerine, Mahkeme, başvuruya konu olan yasa, karar veya işlemin, karar verilinceye kadar, yürürlüğünün durdurulmasını emredebilir; böyle bir emir, derhal Resmi Gazete'de yayımlanır.

Yasaların Anayasaya Aykırılık Konusu

Madde 112

(1) Devlet Başkanı , bir yasayı veya herhangi bir yasanın herhangi belli bir kuralını veya Kıbrıs Türk Federe Meclisinin herhangi bir kararını yayınlamadan önce, bu Anayasanın herhangi bir kuralına aykırı veya ona uygun olup olmadığı konusunda görüşünü bildirmek üzere Yüksek Mahkemeye yollayabilir.

(2) Yüksek Mahkeme, bu maddenin (1). fıkrası gereğince kendisine sunulan her konuyu inceler ve Devlet Başkanı ve Meclis adına ileri sürülen iddiaları dinledikten sonra, konu hakkındaki görüşünü en geç kırkbeş gün içinde karara bağlar ve bunu Devlet Başkanına yazılı olarak bildirir.

(3) Yüksek Mahkeme, Anayasa Mahkemesi olarak , bu gibi bir yasa , karar veya onun herhangi bir kuralının bu Anayasanın herhangi bir kuralına aykırı olduğu veya uygun olmadığı görüşünde ise , söz konusu yasa , karar veya kural,Devlet Başkanı tarafından yayınlanmak suretiyle ilan olunamaz.

Yasalara Karşı İptal Davası

Madde 113

(1) Devlet Başkanı, Kıbrıs Türk Federe Meclisinde grubu bulunan veya bulunmayan siyasal partiler, siyasal gruplar ve en az dokuz milletvekili veya kendi varlık ve görevlerini ilgilendiren alanlarda yasa ile saptanacak diğer kurum, kuruluş sendika (sendikalar federasyonu, sendikalar konfederasyonunu da kapsar) veya makamlar bir yasanın, veya herhangi bir yasanın herhangi bir kuralının veya Kıbrıs Türk Federe Meclisinin herhangi bir kuralına aykırı veya ona uygun olmadığı gerekçesi ile Yüksek Mahkemeye doğrudan doğruya iptal davası açabilirler.

(2) Anayasa Mahkemesi olarak görev yapan Yüksek Mahkeme doğrudan doğruya iptal davası açma hakkı iptali istenen yasanın, veya herhangi bir yasanın herhangi bir kuralının Resmi Gazete'de yayımlanmasından başlayarak doksan gün sonra düşer.

Anayasaya Aykırılık Konusunun Mahkemeler Tarafından Yüksek Mahkemeye İletilmesi

Madde 114

(1) İstinaf işlemleri de dahil olmak üzere, herhangi bir mahkeme işlemindeki bir taraf, bu işlemin herhangi bir safahsında bu işlemdeki uyuşmazlık konularından herhangi birinin karara bağlanmasında etkisi olabilen herhangi bir yasanın veya kararın veya sözkonusu yasa veya kararın herhangi bir kuralının Anayasaya aykırılığını ileri sürebilir ve bunun üzerine, mahkeme bu konuyu, kararı vermek üzere yüksek Mahkemeye Anayasa Mahkemesi olarak sunar ve bu konu hakkında Mahkemece bir karar verilinceye kadar sözkonusu işlemi durdurur.

(2) Yüksek Mahkeme ,Anayasa Mahkemesi olarak kendi kararına sunulan bir konuyu, tarafları dinledikten sonra inceler ve kararını verir. Alınan karar konuyu sunan mahkemeye bildirilir.

(3) Yüksek Mahkemenin , Anayasa Mahkemesinin olarak , bu maddenin (2). fıkrası gereğince verdiği herhangi bir karar, konuyu sunan mahkemeyi ve ilgili tarafları bağlar. Alınan karar, yasanın veya kararın veya sözkonusu yasa veya kararın herhangi belli bir kuralının Anayasaya aykırı olduğu yolunda ise, sözkonusu yasa veya karar veya sözkonusu yasa veya kararın herhangi belli bir kuralı, yalnız sözkonusu mahkeme işlemine uygulanmaz.

Anayasanın Yorumu

Madde 115

Yüksek Mahkeme ,Anayasa Mahkemesi, bu anayasanın herhangi bir kuralını yorumlamak münhasır yetkisine sahiptir. Bunu yaparken gerekli gördüğü hallerde Kıbrıs Türk Federe Devleti Kurucu Meclis tutanaklarından yararlanabilir.

Anayasa Mahkemesinin Kararları

Madde 116

(1) Yüksek Mahkemenin ,Anayasa Mahkemesi olarak vereceği kararlar kesindir. Kararlar, gerekçesi yazılmadan açıklanamaz.

(2) Mahkemece, Anayasaya aykırı olduğundan iptaline karar verilen yasa, veya yasanın herhangi belli bir kuralı veya Kıbrıs Türk Federe Meclisinin herhangi bir kararı , gerekçeli kararın Resmi Gazete'de yayımlandığı tarihte yürürlükten kalkar.

(3) Gereken hallerde, Mahkeme, iptal hükmünün yürürlüğe gireceği tarihi ayrıca kararlaştırabilir. Bu tarih kararın Resmi Gazetede yayımlandığı tarihten başlayarak bir yılı geçemez.

(4) İptal kararı geriye yürüyemez.

BÖLÜM IV

Yüksek Mahkemenin Yargıtay Olarak Görev ve Yetkileri

Yargıtayın Yetkileri

Madde 117

(1) Yüksek Mahkeme ,Yargıtay olarak , Devlette en yüksek istinaf mahkemesidir; bu Anayasa ve onun gereğince yapılan yasa ve Mahkeme Tüzüğü kurallarına bağlı olarak, herhangi bir mahkeme kararının istinafına ait davalara bakmak ve karara bağlamak yetkisine sahiptir.

(2) Bu maddenin (3). fıkrası kuralları saklı kalmak koşuluyla, Yargıtay, bu Anayasanın veya herhangi bir yasanın gösterdiği hallerde ilk mahkeme olarak ve istinafen davalara bakmak yargı yetkisine sahiptir.

Ancak, ilk mahkeme olarak yetki verildiği hallerde, bu yetki Yüksek Mahkemenin atayacağı Yüksek Mahkeme yargıç veya yargıçları tarafından kullanılır. Bu suretle verilecek kararlara karşı Yargıtay olarak , istinafen başvurma hakkı vardır.

(3) Yetkisiz tutuklamanın kaldırılması için emirname (Habeas Corpus), bir yetkinin kullanılmasını sağlamak için emirname (mandamus), herhangi bir mahkeme veya yargı niteliğinde yetki kullanan herhangi bir makamın yanlış bir kararının uygulanmasını önlemek için emirname (Prohibition), bir makamın herhangi bir yetkiye dayanılarak işgal edildiğinin soruşturulmasına ilişkin emirname (quo warranto) ve herhangi bir mahkeme veya yargı niteliğinde yetki kullanan herhangi bir makamın kararının iptali için emirname (certiorari) çıkarmaya münhasıran Yüksek Mahkeme, Yargıtay olarak yetkilidir.

BÖLÜM V

Yüksek Mahkemenin Yüksek İdare Mahkemesi Olarak Görev ve Yetkileri

Yüksek İdare Mahkemesinin Yetkileri

Madde 118

(1) Yüksek Mahkeme ,Yüksek İdare Mahkemesi, yürütsel veya yönetsel bir yetki kullanan herhangi bir organ, makam veya kişinin bir kararının, işleminin veya ihmalinin, bu Anayasanın veya herhangi bir yasanın veya bunlara uygun olarak çıkarılan mevzuatın kurallarına aykırı olduğu veya bunların sözkonusu organ veya makam veya kişiye verilen yetkiyi aşmak veya kötüye kullanmak suretiyle yapıldığı şikayeti ile kendisine yapılan başvuru hakkında, kesin karar vermek münhasır yargı yetkisine sahiptir.

(2) Böyle bir başvurma, sahip olduğu meşru bir menfaati, bu gibi karar veya işlem veya ihmal yüzünden olumsuz yönde ve doğrudan doğruya etkilenen kişi tarafından yapılabilir.

(3) Sözkonusu başvuru, karar veya işlemi yayımlanması tarihinden veya yayımlanmadığı takdirde veya bir ihmal halinde, başvuran kişinin bunu öğrendiği tarihten başlayarak yetmiş beş gün içinde yapılır.

(4) Böyle bir başvuru üzerine Mahkeme, kararında:

(a) Sözkonusu karar veya işlem veya ihmali, tamamen veya kısmen onaylayabilir; veya

(b) Sözkonusu karar veya işlemin, tamamen veya kısmen, hükümsüz ve etkisiz olduğuna ve herhangi bir sonuç doğurmayacağına karar verebilir; veya

(c) Sözkonusu ihmalin, tamamen veya kısmen yapılmaması gerektiğine ve yapılması ihmal olunan eylem veya işlemin yapılması gerektiğine karar verebilir.

(5) Bu maddenin (4). fıkrası gereğince verilen herhangi bir karar, Devlet içerisindeki bütün mahkemeleri ve bütün organları veya makamları bağlar. Karar, ilgili organ veya makam veya kişi tarafından uygulanır ve ona göre hareket edilir.

(6) Bu maddenin (4). fıkrası gereğince hükümsüz kılınan herhangi bir karar veya işlemin veya yapılmaması gerektiğine karar verilen herhangi bir ihmalin, kendisine zarar verdiği herhangi bir kişi, ilgili organ, makam veya kişi tarafından,

istemi kendisini tatmin eder şekilde yerine getirilmediği takdirde, zararların tazmini veya kendisine başka bir tazminat verilmesi için dava açmak ve mahkeme tarafından saptanacak tam ve muhik bir tazminat almak ve sözkonusu mahkemenin vermeye yetkili olduğu diğer tam ve muhik bir tazminat almak hakkına sahiptir.

BÖLÜM VI Yüksek Mahkemenin Diğer Görev ve Yetkileri

Yüksek Mahkemenin Diğer Görev ve Yetkileri

Madde 119

Yüksek Mahkemenin kuruluşu , işleyişi, görev ve yetkileri bu Anayasa'da belirtilen kurallar saklı kalmak koşuluyla, yasa ile düzenlenir.

Mahkeme Tüzükleri Yapma Yetkisi

Madde 120

(1) Yüksek Mahkeme, kendisinin veya herhangi bir diğer mahkemenin uygulama ve usul kurallarını düzenlemek için Mahkeme Tüzükleri yapar.

(2) Bu maddenin (1). fıkrasının genelliği saklı kalmak üzere Yüksek Mahkeme, aşağıdaki amaçlar için, Mahkeme Tüzüklerine kurallar koyabilir:

(a) Mahkeme oturumlarının düzenlenmesi ve herhangi bir amaç için yargıçların görevlendirilmesi;

(b) Yüksek Mahkemede veya başka bir mahkemede istinaf veya diğer işlemlerin gereğinden fazla veya taciz edici olduğu veya adaletin gerçekleştirilmesini geciktirmek amacıyla yapıldığı görünenlerin seri yargılama usulü ile karara bağlanmaları;

(c) Mahkemelerdeki yargılama işlemleri ile ilgili şekillerin, harçların, işlemlerin ve onlarla ilgili giderlerin düzenlenmesi;

(ç) Mahkemelerin kayıt kalemlerinin oluşumu ve mahkemelere bağlı kamu görevlilerinin yetki ve görevlerinin saptanması ve düzenlenmesi;

(d) Mahkeme tüzüklerinde herhangi bir kuralın yerine getirilmesi için gereken sürenin saptanması.

(e) Yüksek Adliye Kurulunun , adliye hizmeti üyeleri ile ilgili disiplin konuları hakkındaki yetkisini kullanırken izleyeceği uygulama ve usul kuralları saptanması.

BÖLÜM VII Alt Mahkemeler

Alt Mahkemelerin Kuruluşu, Görev ve Yetkileri

Madde 121

(1) Bu Anayasa ve yasalar gereğince, Yüksek Mahkeme tarafından kullanılan yargı yetkisi dışındaki yargı yetkisi, bu Anayasa kurallarına bağlı olarak ve bunlar gereğince yasada gösterilen alt mahkemeler ve ihtisas mahkemeleri tarafından kullanılır.

(2) Kişi ve Aile Hukuku (Ahvali şahsiye) ve dini konular ile ilgili hukuk davaları hususundaki yargı yetkisini kullanan alt mahkemeler ile diğer alt mahkemelerin kuruluş ,işleyiş , görev ve yetkileri yasa ile düzenlenir.

BÖLÜM VIII

Güvenlik Kuvvetleri İle İlgili Yargı ve Güvenlik Kuvvetleri Yargıtayı

Güvenlik Kuvvetleri İle İlgili Yargı

Madde 122

(1) Güvenlik Kuvvetleri ile ilgili yargı, güvenlik kuvvetleri mahkemeler ve disiplin mahkemeleri tarafından yürütülür.

(2) Güvenlik Kuvvetleri mahkemeleri, güvenlik kuvvetlerinde görevli olmayan kişilerin özel yasa da belirtilen askeri suçları ile yasa da gösterilen görevlerini yaptıkları sırada veya yasa da gösterilen güvenlik kuvvetlerine ait yerlerde güvenlik kuvvetlerindeki ait yerlerde , güvenlik kuvvetlerindeki görevlilere karşı işledikleri suçlara bakmakla görevlidir.

(3) Güvenlik Kuvvetleri mahkemelerinin, savaş veya sıkıyönetim hallerinde veya olağanüstü durumda, hangi suçlar ve hangi kişiler bakımından yetkili olduğu yasa ile düzenlenir.

(4) Güvenlik Kuvvetleri ile ilgili yargı organlarının kuruluşu, işleyişi, güvenlik kuvvetlere bağlı yargıçların özlük işleri, güvenlik kuvvetleri mahkemelerinde savcılık görevlerini yapanlarla ilgili kurallar, mahkemelerin bağımsızlığı, yargıçların güvenceleri ve Silahlı Kuvvetlerdeki hizmetlerin gereklerine göre yasa ile düzenlenir.

Güvenlik Kuvvetleri Yargıtayı

Madde 123

(1) Güvenlik kuvvetleri yargıtayı, güvenlik kuvvetleri mahkemelerce verilen karar ve hükümlerin son inceleme merciidir.

(2) Güvenlik kuvvetleri yargıtayın kuruluşu, işleyişi, yargılama usulleri ve üyeleri hakkındaki disiplin ve özlük işleri, mahkemelerin bağımsızlığı, yargıçların güvenceleri ve güvenlik kuvvetlerindeki hizmetlerin gereklerine göre yasa ile düzenlenir.

BÖLÜM IX

Başsavcılık

Başsavcı ve Savcılar

Madde 124

(1) Kıbrıs Türk Federe Devleti, Hukuk Dairesi bağımsız olup Başkanı Başsavcıdır. Başsavcının yokluğunda kendisine Başsavcı Yardımcısı vekillik eder.

(2) Başsavcı, Yüksek Mahkeme yargıçları atanabilmek için gerekli niteliklere sahip kişiler arasından atanır ve Kıbrıs Türk Federe Devleti, adliyesinin daimi üyesidir. Başsavcı, Yüksek Mahkeme yargıçlarının bağlı olduğu aynı koşul ve kayıtlarla görev

yapar ve görevine ancak Yüksek Mahkeme yargıçlarına uygulanan aynı nedenlerle ve aynı usulle son verilebilir.

(3) Kıbrıs Türk Federe Devleti, Başsavcısı, Devletin, Devlet Başkanının, Başbakanın, Bakanlar Kurulunun, bakanların ve diğer Devlet organlarının hukuk danışmanıdır. Kendisine bu Anayasa veya yasa tarafından verilen veya emrolunan diğer bütün yetkileri kullanır ve görevleri yapar.

(4) Başsavcı, kamu yararının gereğine göre, Kıbrıs Türk Federe Devleti, mahkemelerinde, herhangi bir suç hakkında dava açmak, izlemek, davayı devralmak, devam ettirmek veya ettirmemek yetkisine sahiptir. Ceza mahkemelerinde, kovuşturmanın kesin yönetim ve sorumluluğu Başsavcıya aittir. Bu yetki doğrudan doğruya kendisince veya önerisine uygun olarak Başsavcı Yardımcısı veya savcılar tarafından kullanılır.

(5) Başsavcı, Devletin taraf olduğu hukuk ve Anayasa davalarında Devleti veya organlarını da temsil etme yetkisine sahiptir.

(6) Başsavcı, Başsavcı Yardımcısı ve Savcılar, herhangi bir mahkemede dinlenilmek hakkına sahiptirler ve bu hakkın kullanılmasında, mahkeme önüne çıkan bütün diğer kişilere karşı öncelik kazanırlar.

(7) Bu Anayasanın kuralları saklı kalmak kaydıyla, Kıbrıs Türk Federe Devleti, Hukuk Dairesinin kuruluşu, işleyişi, Başsavcı, Başsavcı Yardımcısı ve savcılarının nitelikleri ile atanmaları, hakları ve ödevleri, aylık ve ödenekleri, meslekte ilerlemeleri, haklarında disiplin kovuşturması yapılması ve disiplin cezası uygulanması ve diğer özlük işleri, mahkemelerin bağımsızlığı ve yargıçların güvenceleri kurallarına göre yasa ile düzenlenir.

ALTINCI KISIM Çeşitli Kurallar

Zararlı Borçlulara Göre Göçmenlerin Korunması

Madde 125

Bu Anayasanın 36. maddedeki kurallarına bakılmaksızın, Türk Toplumunun Ulusal Direnişi uğruna veya direniş sırasında göç eden veya doğrudan doğruya zarara uğrayan yurttaşları koruma amacıyla gerekli sosyal, ekonomik, mali ve diğer tedbirler yasa ile düzenlenir.

Göçmenlerin Esenlendirilmesi (Rehabilitasyon Edilmesi) :

Madde 126

Devlet, göçmenlerin esenlendirilmesi, kendilerine, ailelerine ve topluma yararlı duruma getirilmeleri için gerekli sosyal, ekonomik, mali ve diğer tedbirleri alır; esenlendirmeyi gerçekleştirinceye kadar gerekli yardımlarda bulunur.

Devlet Sınırları Dışındaki Mülkiyet Haklarının Korunması:

Madde 127

Türk yurttaşların ,Devlet sınırları dışında , Kıbrıs'ta kalan taşınmaz malları için devletten, eşdeğerde taşınmaz mal veya tazminat isteme hakları saklıdır.Bu hak yasa ile düzenlenir.

Devlet Sınırları Dışındaki Üretim Araç ve Tesislerinin Mülkiyet Haklarının Korunması:

Madde 128

Türk Yurttaşlarının Devlet sınırları dışında Kıbrıs'da kalan üretim araç ve tesisleri için devletten, eşdeğerde üretim araç ve tesisleri veya tazminat isteme hakları saklıdır; bu hak yasa ile düzenlenir.

Kıbrıs Türk Toplumunun Mülkiyet Hakkı

Madde 129

Kıbrıs Türk toplumu adına ,Kıbrıs Türk Federe Devleti'nin sahiller, ormanlar, mer'alar , parklar, su kaynakları, ve madenler gibi devletin hüküm ve tasarrufunda bulunması gerekli doğal kaynaklar ile arsalar, savunma alanları ile anıtlar, kamu hizmetlerinde olan binalar ve tesislerle yasanın sahipsiz taşınmaz mal olarak nitelendirdiği taşınmaz mallar üzerindeki mülkiyet hakkı saklıdır. Bu hak anayasanın herhangi bir kuralına bakılmaksızın gerçek veya tüzel kişilere devredilemez.

Kıyıların ve Denizlerin Korunması

Madde 130

(1) Kıyılar, yalnız kamu yararına kullanılabilir.

Belediye sınırları dışındaki kıyıların yüz metrelik şeridi üzerinde yalnız Devlete ait, çok gerekli ve kamu yararına olan tesisler kurulabilir. Ancak, bu gibi tesisler, kıyıların doğal güzelliğini bozacak nitelikte olamaz.

Mevcut bina veya tesislerin gelecekteki durumu yasa ile düzenlenir.

(2) Özel veya tüzel kişiler, hiçbir amaçla, insan sağlığını bozacak veya deniz hayvanlarının sağlığını tehlikeye düşürecek nitelikteki sıvı veya katı maddeleri denizlere veya derelere akıtamaz, dökemez.

Kamu Görevlilerinin Haklarının Saklı Tutulması

Madde 131

(1) Anayasanın yürürlüğe girdiği tarihten önce kamu görevlisi bulunan herhangi bir kişi, bu tarihten sonra, kendisine bu tarihe kadar uygulanan aynı hizmet koşullarına bağlı olmak hakkına sahiptir. Bu hizmet koşulları, Anayasanın yürürlüğe girdiği tarihte veya ondan sonra,Kıbrıs Türk Federe Devleti'nin kamu görevlisi bulunduğu sürece, herhangi bir kişi aleyhine değiştirilemez.

Bu maddede belirtilen kamu görevlileri yeni bir atama işlemine gerek olmaksızın görevlerine devam ederler.

(2) Bu madde amaçları bakımından, kamu görevlisi, Anayasanın yürürlüğe girdiği tarihten önce Kıbrıs Türk Federe Devletinin, kamu hizmetinde herhang, bir

hizmeti gören kişiyi anlatır ve bu Anayasa ile diğer kamu personeli olarak tanımlanan kişileri de kapsar.

Yüksek Mahkeme Başkan ve üyeleri ile tüm yargıçlar , başsavcı ve savcılar ,başmurakıp ve Güvenlik Kuvvetlerindeki yetkililer de kamu görevlisi tanımının kapsamına girer ve tüm hakları saklıdır.

(3) Bu madde bakımından hizmet koşulları,16 Ağustos 1960 tarihli Anayasa; bu Anayasaya uygun olarak 21 aralık 1963 tarihine kadar kabul edilmiş mevzuata, 28 Aralık 1967 tarihli Kıbrıs Türk Yönetimi Temel Kuralları ve tadillerine, bunlara uygun olarak kabul edilmiş mevzuat ve ilkelere ; Otonom Kıbrıs Türk Yönetimi yürütme kurulu ve meclisinin 13 ve 18 Şubat 1975 tarihinde birleşik olarak yaptıkları toplantıda aldıkları kararlara; bunlara uygun olarak kabul edilmiş mevzuata göre saptanmış ücret, izin, azil, görevden uzaklaştırma, emeklilik maaşı, ikramiyeleri ve benzeri hakları kapsar.

Kamu Görevlilerinin Maaş ve Ücret Haklarının Korunması:

Madde 132

21 Aralık 1963 tarihinde kamu görevlisi bulunan herhangi bir kişi, kendisine bu tarihe kadar uygulanan hizmet koşulları gereğince ; 21 Aralık 1963 tarihinden sonra , 21 Aralık 1963 tarihinde yürürlükte bulunan her hangi bir yasada belirtilen hizmet koşulları gereğince atanan herhangi bir kamu görevlisi , almaya hak kazandığı maaş ve ücretin tamamını, 21 Aralık 1963 tarihinden sonra herhangi bir nedenle almamış ise ,Devlet ödenmeyen maaş ve ücretlerin geriye kalan kısmını ödemek için gerekli tedbirleri alır.

Hak sahiplerinin ve gerekli tedbirlerin saptanması yasa ile düzenlenir.

Sosyal Sigorta Haklarının Korunması :

Madde 133

Kıbrıs'da yürürlükte olan herhangi bir sosyal sigortalar yasası gereğince , yaşlılık , dulluk , yetimlik, sakatlık "pneumokonyozis" menfaatına hak kazanan fakat herhangi bir nedenle bu haktan yararlanamayan kişilere , Devlet bu menfaatleri sağlamak için gerekli tedbirleri alır.

Hak sahiplerinin ve gerekli tedbirlerin saptanması, yasa ile düzenlenir.

Çiftçilerin Prim Haklarının Korunması:

Madde 134

Bu Anaysanın yürürlüğe girdiği tarihte, mevzuat gereğince prim almaya hak kazanan fakat herhangi bir nedenle bu haktan yararlanamayan çiftçilere ,Devlet bu primleri sağlamak için gerekli tedbirleri alır.

Prime hak kazananların ve gerekli tedbirlerin saptanması ,yasa ile düzenlenir.

YEDİNCİ KISIM Geçici Kurallar

Mevzuat Kurallarının Geçerliliği

Geçici Madde 1

(1) 16 Ağustos 1960 tarihli Anayasanın ve bu Anayasaya uygun olarak , 21 Aralık 1963 tarihine kadar kabul edilmiş mevzuatın; 28 aralık 1967 tarihli Kıbrıs Türk Yönetimi temel kurallarının ve tadillerinin ve bunlara uygun olarak kabul edilmiş mevzuatın ; Otonom Kıbrıs Türk Yönetimi yürütme kurulu ve meclisinin 13 ve 18 Şubat 1975 tarihlerinde birleşik olarak yaptıkları toplantılarda alınan kararların ve bunlara uygun olarak kabul edilmiş mevzuatın ; bu anayasanın kurallarına veya bu anayasa uyarınca uyulacak kurallara aykırı olmayanları, yürürlükte kalır.

(2) Bu Anayasada öngörülen yasalar , Anaysanın yürürlüğe girdiği tarihten başlayarak altı ay içinde yapılır.

(3) Bu Anayasada öngörülen yasalar ,yürürlüğe konuluncaya ve örgütler kuruluncaya kadar bu maddenin (1). fıkrasında belirtilen Anayasal kurallar ile mevcut mevzuat yürürlükte kalır ve örgütler görevlerine evam ederler.

Kıbrıs Federal Cumhuriyeti ile İlgili Kural

Geçici Madde II

Kıbrıs Federal Cumhuriyeti'nin Anayasası yürürlüğe girince, Kıbrıs Türk Federe Devleti Anayasasında gerekli değişiklikler yapılır.

Kurucu Meclis

Geçici Madde III

Bu Anayasaya göre kurulan Kıbrıs Türk Federe Meclisi'nin toplanmasıyla Kurucu Meclisin hukuki varlığı sona erer ve kendiliğinden dağılır.

Devlet Başkanı

Geçici Madde IV

Bu Anayasaya göre seçilen Devlet Başkanı göreve başladığı gün, mevcut Devlet Başkanının görevi sona erer.

Bakanlar Kurulu

Geçici Madde V

Bu Anayasaya göre seçilen Kıbrıs Türk Federe Devleti Başkanı , Kıbrıs Türk Federe Meclisi seçimi yapıp göreve başladıktan sonra, bu Anayasa gereğince Kıbrıs Türk Federe Bakanlar kurulunu atar. Mevcut Bakanlar kurulunun görevi sona erer.

Seçimler

Geçici Madde VI

Bu Anayasanın yürürlüğe girdiği tarihten başlayarak seçimlerin yapılmasını olanak dışı bırakan olağan üstü bir durum olmadıkça Milletvekillerinin ve Devlet başkanının seçimleri altı ay içinde yapılır. Ancak, yerel kuruluş organlarının seçimi, Milletvekili ve Devlet Başkanı seçimlerinden önce yapılır.

Seçim tarihleri, kurucu Meclis tarafından saptanır.

SEKİZİNCİ KISIM SON KURALLAR

Kıbrıs Türk Federe Devletinin Statüsünün ve Toplumsal Karakterinin Korunması:
Madde 135

(1) Bu Anayasanın hiçbir kuralı, herhangi bir kişi veya sınıfa, bu Anayasa ile güvence altına alınan Kıbrıs Türk Feder Devleti'nin ve Kıbrıs Türk Toplumunun hak ve statüsünün değiştirilmesini veya bu Anayasanın kurduğu düzenin yok edilmesini veya tanınan temel hak ve özgürlüklerin ortadan kaldırılmasını amaçlayan hareketlere girişmek ve faaliyetlerde bulunmak hak ve yetkisini verir biçimde anlaşılabilir ve yorumlanamaz.

(2) Kıbrıs Türk Federe Devleti'nin , yabancı devletlerden ve Uluslararası kuruluşlardan her türlü yardım alma yetkisi hiçbir koşul altında ve her nedenle olursa olsun kısıtlanamaz veya ortadan kaldırılamaz.

(3) Kıbrıs Türk Toplumuna bağlı kişilere dayalı olmak ilkesi gözetilerek kurulan, Vakıflar ve Din işleri örgütü, sendikalar, kooperatifler, bankalar, holdingler, ticaret odası, baro ve diğer benzeri mesleki kuruluşların hukuki varlığı, herhangi bir siyasi anlaşma ile ortadan kaldırılamaz veya Kıbrıs Türk Toplumun dayalı olan toplumsal karakteri bozulamaz.

(4) Kıbrıs Türk Feder Devleti'nin Kıbrıs Türk Toplumunu adına radyo - televizyon istasyonları kurmak, çalıştırmak, devam ettirmek; Üniversite, Yüksek okul, mesleki okul açmak veya açılmasına izin vermek ve devam ettirmek yetkisi hiçbir koşul altında veya herhangi bir antlaşmayla ortadan kaldırılamaz veya kısıtlanamaz.

Açıklama

Madde 136

Bu Anayasada başka türlü düzenlenmedikçe veya metin başka türlü gerektirmedikçe

“Devlet” Kıbrıs Türk Federe Devleti'ni ifade eder;

“Kişi” tüzel kişiliği haiz olan veya olmayan herhangi bir şirketi ortaklığı derneği, birliği, kurum ve kuruluşu da kapsar.

“Mahkeme”, mahkemenin herhangi bir yargıcını da kapsar.

“Türk Yurttaşı”, Kıbrıs Türk Feder Devletinin Türk yurttaşlarını da ifade eder ve Türk yurttaşlarının denetiminde bulunan tüzel kişileri de kapsar.

Başlangıç Kısmı

Madde 137

Kıbrıs Türk Toplumunun mücadelesini ve bu anayasanın dayandığı temel görüş ve ilkeleri belirten Başlangıç kısmı , Anayasa metninden sayılır.

Anayasa Değişiklik Yapma

Madde 138:

(1) Anayasa kurallarının değiştirilmesi , kaldırılması veya yeni kuralların konulması Kıbrıs Türk Federe Meclisinin en az yedi üyesinin önerisi ve üye tam sayısının üçte iki çoğunluğunun oyu ile olur.

(2) Anayasanın yukarıda öngörülen değişiklikleri , halkoylamasından sonra , kabul edildiği takdirde , Devlet Başkanınca on gün içinde Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girer.

Anayasanın Yürürlüğe Girmesi

Madde 139:

“Bu Anayasa , Kurucu Meclisce kabul edilme tarihinden başlayarak Devlet Başkanınca on gün içinde ,Resmi Gazete’de yayınlandıktan sonra , halkoylamasına sunulmadan önce , Kurucu Meclisce kabul edilen herhangi bir değişiklik yasaının yürürlüğe girmesi tarihinden başlayarak , Devlet Başkanı tarafından on gün içinde, değiştirilmiş şekliyle tüm halinde , Resmi Gazetede yeniden yayınlanır ve 19 Şubat 1975 tarihli Resmi Gazete’de yayınlanan 3 Numaralı Kararnamenin10. maddesindeki kurala bakılmaksızın , 8 Haziran 1975 günü halkoylamasına sunulur.”

Bu Anayasa , halkoylamasına sunulup geçerli oyların salt çoğunluğu ile kabul edilince , Kıbrıs Türk Federe Devletinin Anayasası olur ve halk oylaması sonuçlarıyla birlikte on gün içinde Resmi Gazetede yayınlanarak , geçici maddede belirtilen kurallar ve ilkeler saklı kalmak koşuluyla , yürürlüğe girer.